

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра фінансів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
на тему «Особливості управління фінансовою безпекою страхової
компанії в умовах воєнного стану»

Виконав: студент 2 курсу, групи ФБС-2м
спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок»

Червінський Денис Іванович

Керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів

Цюпа О.П.

Рецензент: к.е.н., доцент кафедри

менеджменту в інформаційних технологіях

Коледіна К.О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ.....	6
1.1. Економічна сутність фінансової безпеки страхової компанії.....	6
1.2. Механізм управління фінансовою безпекою страхової компанії....	13
1.3. Методичні підходи оцінки стану фінансової безпеки страхової компанії.....	22
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	30
2.1. Аналіз стану фінансової безпеки українських страхових компаній у сучасних реаліях.....	30
2.2. Комплексний аналіз фінансово-економічної діяльності ПрАТ «СГ «ТАС».....	37
2.3. Оцінка стану фінансово-економічної безпеки страхової компанії...	48
Висновки до розділу 2.....	54
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЮ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	55
3.1. Загрози та ризики фінансової безпеки страхових компаній в умовах воєнного стану.....	55
3.2. Напрями удосконалення управління фінансовою безпекою страхової компанії.....	62
Висновки до розділу 3.....	74
ВИСНОВКИ.....	75

	3
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні Україна через військові дії характеризується економічною невизначеністю, що в свою чергу створює численні ризики, небезпеки та загрози як для страхового ринку, так і для економіки в цілому. Існуючі ризики можуть вплинути на ефективність діяльності, раціональне використання ресурсів, платоспроможність та фінансову безпеку страхових компаній. Тому існує об'єктивна необхідність створення ефективної системи фінансової безпеки та вдосконалення її методів і механізмів.

Основним завданням забезпечення фінансової безпеки страхової компанії є організація діяльності всіх служб компанії з метою забезпечення її фінансової безпеки, стабільного розвитку та прибутковості. Досягнення цих цілей визначається стратегією компанії, яка формалізується відповідною фінансовою політикою страховика та реалізується шляхом використання відповідних механізмів та інструментів.

Підтримання фінансової безпеки страхових компаній потребує постійного моніторингу факторів їх формування та факторів ризику їх діяльності. Необхідність своєчасного реагування керівництва на погіршення фінансово-економічного стану страхової компанії є очевидною. Для цього оцінюється та аналізується рівень фінансово-економічної безпеки страхової компанії на конкретний момент часу, динаміка якого буде обґрунтуванням розроблених та прийнятих відповідних управлінських рішень.

Питання вдосконалення механізму управління фінансовою безпекою страхової компанії досліджувалися в працях багатьох вчених, серед яких: Бойко М.О., Васильців Т.Г., Володіна І.Г., Єрмошенко А.М., Журавка О.С., Лойко В.В. Лойко Д.М., Марченко О.М., Меліхова Т.О., Моїсеєнко І. П., Папка О. С., Фурман В. М. та ін.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є розробка теоретичних та методичних положень, а також практичних рекомендацій щодо

вдосконалення та систематизації інструментів забезпечення фінансової безпеки страхової компанії.

Виходячи з мети, можна виділити наступні основні завдання дослідження:

1. Дослідити економічну сутність фінансової безпеки страхової компанії.
2. Розглянути механізм управління фінансовою безпекою страхової компанії.
3. Дослідити методичні підходи оцінки стану фінансової безпеки страхової компанії.
4. Проаналізувати стан фінансової безпеки українських страхових компаній у сучасних реаліях.
5. Провести комплексний аналіз фінансово-економічної діяльності ПрАТ «СГ «ТАС».
6. Здійснити оцінку стану фінансово-економічної безпеки страхової компанії.
7. Визначити загрози та ризики фінансової безпеки страхових компаній в умовах воєнного стану.
8. Запропонувати напрями удосконалення управління фінансовою безпекою страхової компанії.

Об'єктом дослідження є механізм забезпечення фінансової безпеки страхової компанії на прикладі ПрАТ «СГ «ТАС».

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти забезпечення фінансової безпеки страхової компанії.

Методи дослідження. Для проведення дослідження використовувалися такі методи: логічного узагальнення, дедуктивний, фінансово-економічний і статистичний аналіз, порівняння, узагальнення, ситуаційний аналіз, критичний аналіз і узагальнення теоретичних досліджень.

Інформаційною базою роботи є законодавчі та нормативні акти, навчальна література, матеріали наукових конференцій та журналів, статистичні дані ПрАТ «СГ «ТАС».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в дослідженні фінансової безпеки страхової компанії в сучасних умовах.

Практичне значення одержаних результатів дослідження можуть бути застосовані страховими організаціями з метою вдосконалення системи забезпечення фінансової безпеки.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

1.1. Економічна сутність фінансової безпеки страхової компанії

Під час своєї діяльності страхові компанії наражаються на широкий спектр ризиків, включаючи страхові ризики, за які вони беруть на себе відповідальність, і загрози, що виникають у середовищі, в якому вони працюють. Це, у свою чергу, вимагає формування системи управління фінансовою безпекою страхових компаній, яка включає механізми та інструменти запобігання ризикам, що загрожують їх фінансовій безпеці.

Складовими економічної безпеки держави є виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, продовольча, соціальна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна та фінансова безпека. Фінансова безпека держави, у свою чергу, – це «стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових потрясінь і дисбалансів, умови створюються для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни» [3]. Значний вплив на формування економічної безпеки має фінансова безпека, яка складається з «банківської, бюджетної, боргової, монетарної, валютної безпеки та безпеки небанківського фінансового сектору», особливо фінансова безпека фондового та страхового ринків. держави [21].

Зауважимо, що страхування є невід'ємною частиною фінансової системи країни, а страхові компанії надають фінансові послуги (зокрема, страхові послуги) і разом формують фінансову безпеку страхового ринку. Від ефективності функціонування страхового ринку в цілому та страхових компаній зокрема залежить здатність суб'єктів господарювання та населення мінімізувати свої ризики та забезпечити стійкість до різноманітних небезпек.

Таким чином, страховий ринок робить свій внесок у формування системи фінансової безпеки та загального рівня економічної безпеки держави.

Фінансова безпека страхового ринку є досить багатограним поняттям, яке передбачає різноманітність підходів до визначення її сутності. Отже, «безпека страхового ринку» в широкому розумінні – це здатність суб'єктів цього ринку протидіяти існуючим і потенційним загрозам, їхня здатність усувати негативні фактори, що впливають на функціонування страхового ринку [31]. О. Барановський розглядає фінансову безпеку страхового ринку як «рівень забезпеченості страховими компаніями фінансовими ресурсами, який би дозволив їм у разі потреби відшкодувати збитки своїх клієнтів, обумовлені договорами страхування, та забезпечити ефективне функціонування» []. Ми вважаємо, що розглядати фінансову безпеку страхового ринку лише як рівень фінансових ресурсів страховиків, які дозволили б їм компенсувати збитки своїх клієнтів, узгоджені в договорах страхування, є досить вузьким, оскільки вони важливі для страховика. виконувати свої зобов'язання не тільки перед страхувальниками, а й перед державою (у вигляді податкових платежів) і засновниками компанії (у вигляді виплати дивідендів).

Колектив науковців Богріновцева Л., Бондарук О., Ключка О. визначає фінансову безпеку страхового ринку як «здатність, здатність страхових компаній забезпечувати стабільність фінансово-економічного розвитку та мінімізувати вплив негативних факторів на їх фінансова стійкість» [].

Аналізуючи еволюцію наукової думки вітчизняних науковців щодо змісту поняття «фінансова безпека страхового ринку», можна зробити висновок, що, незважаючи на певні відмінності у визначеннях, усі вони зводяться до уявлення про фінансову безпеку страхового ринку. страховий ринок як стан, що утворює сукупність усіх страхових компаній.

У науковій літературі існують різні підходи до визначення поняття «фінансова безпека страхової компанії», деякі з яких представлені в табл. 1.1.

Визначення поняття «фінансова безпека страхової компанії»

№	Автор	Визначення поняття «фінансова безпека страхової компанії»
1	М. Єрмошенко [14]	«Такий її фінансовий стан, який характеризується збалансованістю системи фінансових показників, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, дозволяє своєчасно та в повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання, а також забезпечує ефективний розвиток страхової організації в поточному та наступних періодах».
2	В. Базилевич та інші [48]	«Здатність виконувати взяті зобов'язання за договорами страхування за умови дії несприятливих чинників, а також зміни в економічній кон'юнктурі».
3	О. Рубан [43]	«Інтегральна характеристика успішного функціонування страхової компанії, яка ґрунтується на ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та характеризує фінансовий стан страхової компанії у довгостроковому періоді».
4	Н. Ткаченко [50]	«Залежність від забезпеченості фінансовими ресурсами і рівня організації фінансового менеджменту страхової організації, що є основою забезпечення фінансової стійкості страхової компанії».
5	А. Гончаренко, Н. Зачосова [11]	«Триєдність таких понять, як особливий стан захищеності корпоративних ресурсів компанії від деструктивного впливу фінансово-економічних небезпек і загроз; як процес формування захисних бар'єрів для протидії виникненню небезпеки дестабілізації фінансово-економічного стану компанії, та як ситуацію, у якій задовольняються фінансово-економічні інтереси компанії при мінімальних ризиках її банкрутства та ліквідації з тих чи інших фінансово-економічних причин».
6	Л. Матвійчук [26]	«Процес досягнення певного стану страхової компанії, який характеризується стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, оптимальною структурою джерел фінансування, забезпеченням раціонального управління страховими резервами, своєчасним виконання страхових зобов'язань та дозволяє страховику продуктивно функціонувати у теперішньому і майбутніх періодах».
7	О. Журавка, І. Діденко, А. Колесник [16]	«Діяльність страховика, пов'язана з достатньою забезпеченістю фінансовими ресурсами, яка дозволяє у разі виникнення необхідності відшкодовувати обумовлені у договорах страхування збитки клієнтів, що дозволяє збільшити рівень довіри до страховиків».
9	Н. Левковець [23]	«Здатність ідентифікувати внутрішні та зовнішні загрози і розробляти заходи щодо забезпечення якості активів, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості, в тому числі в умовах інституційних змін».

Наведені підходи до визначення сутності поняття «фінансова безпека страхової компанії» можна умовно систематизувати шляхом поділу визначень на групи, в яких розглядається фінансова безпека страхової компанії: як

фінансовий стан; як здатність виконувати зобов'язання; як складова розвитку страхової компанії. Таким чином, враховуючи наукові розробки вчених, можна узагальнити, що фінансова безпека страхової компанії – це її стан, коли компанія здатна протистояти негативним зовнішнім і внутрішнім факторам, що впливають на її фінансовий стан, здатність страховика виконувати свої зобов'язання, незважаючи на різні чинники та продовжувати та розвивати свою діяльність.

Процес забезпечення фінансової безпеки страхової компанії повинен базуватися на комплексному управлінському підході. Відповідно, процес управління фінансовою безпекою страховика складається із сукупності елементів, які впливають на процес розробки та реалізації управлінських рішень, спрямованих на забезпечення захисту його фінансових інтересів від різноманітних загроз.

Бондарчук Н. В. та Гуменчук В. наголошують, що «фінансова безпека є невід'ємною частиною фінансового менеджменту підприємства і має реалізовуватися в системі певних стратегічних і тактичних дій та відповідати сучасним умовам господарювання» [11]. Натомість Ткаченко Н. В. розглядає фінансову безпеку страховика як «залежність від забезпеченості фінансовими ресурсами та рівня організації фінансового менеджменту страхової організації, що є основою забезпечення фінансової стійкості страхової компанії» [50].

Управління фінансовою безпекою страхової компанії слід розглядати не як складову фінансового менеджменту, а як самостійний вид усієї системи менеджменту (менеджменту) компанії, поряд з організацією, інформаційним менеджментом, управлінням персоналом, і управління маркетингом. Це пояснюється тим, що економічна природа фінансового менеджменту та управління фінансовою безпекою страхової компанії зумовлена наявністю фінансових відносин та рухом фінансових ресурсів. Проте фінансовий менеджмент страхової компанії як цілісне явище з різними проявами спрямований на управління грошовими потоками, рухом фінансових ресурсів та фінансовими відносинами, що виникають між страховиком та суб'єктами

страхового ринку. Він «включає управлінську діяльність, пов'язану з: визначенням потреби у фінансових ресурсах, визначенням усіх альтернативних джерел фінансування та їх оцінкою; практичне здобуття фінансових ресурсів та їх ефективне використання» [23].

Тому фінансова безпека страхової компанії тісно пов'язана з фінансовою безпекою страхового ринку, а також фінансово-економічною безпекою держави. Зв'язок між цими поняттями та їх складовими показаний на рис. 1.1.

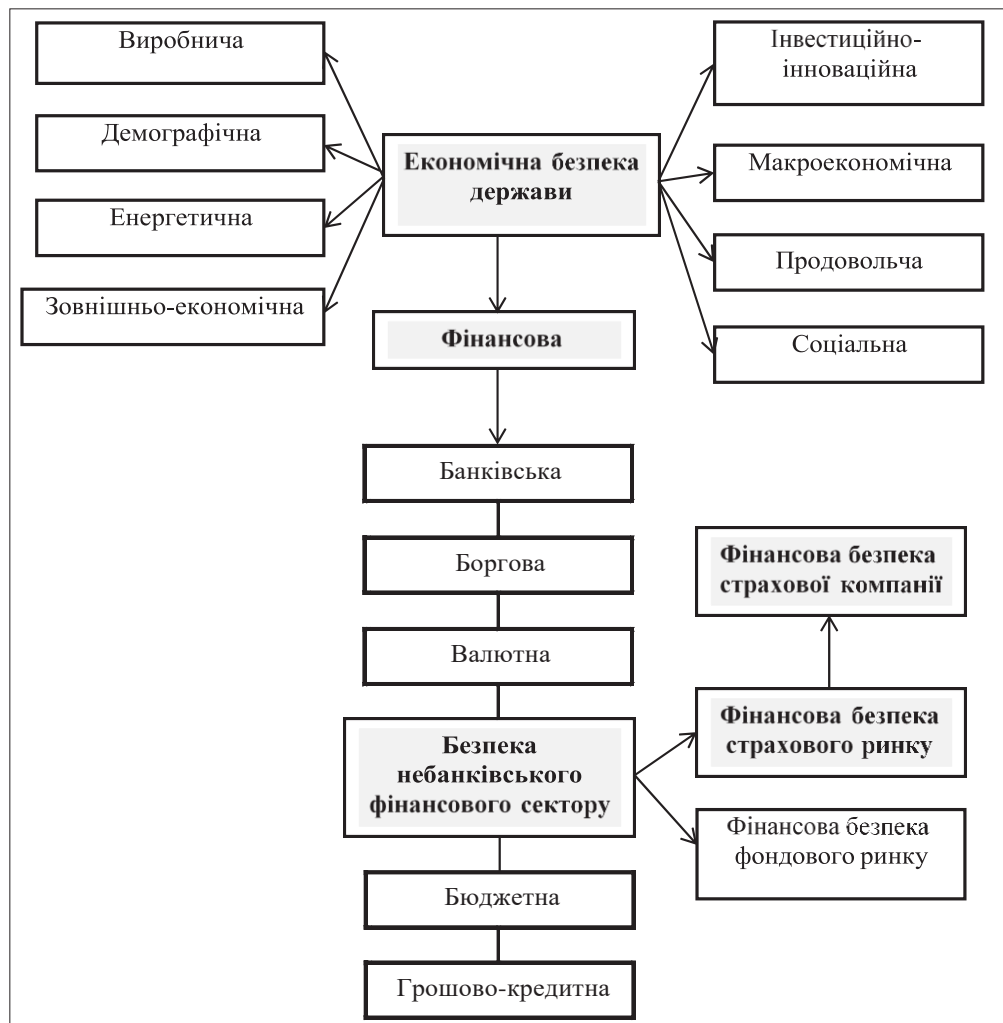

Рис. 1.1. Місце фінансової безпеки страхової компанії у системі фінансової та економічної безпеки держави

Джерело: [45]

Фінансова безпека страхової компанії є основною складовою фінансової безпеки страхового ринку, яка, у свою чергу, впливає на систему фінансово-економічної безпеки держави. Він також характеризує поточний фінансовий стан підприємства, його здатність протидіяти різним негативним впливам і виконувати свої зобов'язання.

Головною метою фінансово-економічної безпеки є забезпечення довгострокового та максимально ефективного функціонування компанії сьогодні та високого потенціалу розвитку в майбутньому.

Коротко розглянемо основні елементи фінансово-економічної безпеки страхової компанії.

Категоріальний апарат, що характеризує фінансову безпеку страхової компанії, дуже широкий. Основні суттєві ознаки фінансового захисту страховика представлені на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Основні елементи фінансово-економічної безпеки страхової компанії

Джерело: [34]

Під інформаційною безпекою розуміють захист інформації, що зберігається та обробляється в інформаційному середовищі, а також інфраструктури інформаційного середовища від випадкових або навмисних

впливів природного чи штучного характеру, які можуть завдати необґрунтованої шкоди.

Кадрова безпека - це комплекс робіт з кількох груп:

- 1) дотримання положення, в якому наведено рекомендації та вимоги щодо прийому на роботу персоналу, його адаптації та звільнення;
- 2) збереження рівня утримання працівників;
- 3) виконання положення про ведення конфіденційного діловодства та регулювання комерційної таємниці.

Під правовою безпекою розуміється дотримання компанією всіх нормативно-правових норм у процесі здійснення господарської діяльності.

Екологічна безпека визначається як стан захищеності навколишнього природного середовища та значного кола інтересів людини від можливого негативного впливу сімейної та іншої праці, надмірних природних і техногенних умов та їх наслідків.

Технічна та технічна безпека – це дослідження приміщень з метою виявлення ймовірних каналів втрати конфіденційної інформації через промислові ресурси, будівельні системи та обладнання.

Фізична безпека розкривається як:

- 1) контроль доступу на територію підприємства;
- 2) запобігання несанкціонованому проникненню та доступу до інформації, що становить комерційну таємницю;
- 3) спостереження за середовищем навколо та всередині об'єкта дослідження.

Важливим елементом економічної безпеки підприємства є фінансова безпека, оскільки вона має першорядне значення для рівня та структури фінансового потенціалу підприємства для забезпечення цілей його економічного розвитку [7].

Наведена характеристика елементів фінансово-економічної безпеки страхової компанії дає змогу визначити її як обширну сферу діяльності, спрямовану на забезпечення комплексної безпеки (захищеності) підприємства.

Він включає такі складові: забезпечення режиму захисту комерційної таємниці, внутрішня робота з працівниками щодо запобігання негативним явищам, внутрішня контррозвідка, службові розслідування небезпечних для безпеки сигналів і фактів, фінансова безпека, інформаційно-аналітична робота в інтересах безпеки, як а також технічний та фізичний захист підрозділів підприємства тощо. Забезпечення фінансової безпеки страхової компанії має базуватися на комплексному підході до управління цим процесом, який слід розглядати як комплекс заходів і процедур організаційно-методичного та управлінського характеру. характер, спрямований на своєчасне виявлення та попередження внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечення захисту та сприяння ефективному використанню фінансових ресурсів, контроль за фінансовими відносинами та можливість досягнення фінансових інтересів компанії. Цей процес ґрунтується на взаємопов'язаних принципах законності, своєчасності та адаптивності, систематичності, повноти, безперервності, комплексності, альтернативності, взаємодії та доцільності.

1.2. Механізм управління фінансовою безпекою страхової компанії

Основним завданням системи управління фінансовою безпекою страховика є організація діяльності всіх служб компанії з метою забезпечення її фінансової стійкості, стабільного розвитку та прибутковості. Досягнення цих цілей визначається корпоративною стратегією, яка формалізується відповідною фінансовою політикою страховика та реалізується шляхом використання відповідних механізмів та інструментів.

Механізм управління фінансово-економічною безпекою страховика призначений для забезпечення його фінансової стійкості та незалежності, формування максимально можливого фінансового потенціалу та його ефективного використання шляхом оптимізації бізнес-процесів, побудови системи показників виявлення загроз фінансовій стабільності та розроблення

програми заходів щодо запобігання, мінімізації та ліквідації їх наслідків. При цьому механізм має бути гнучким і легко адаптуватися до змін зовнішнього та внутрішнього середовища страховика [31].

Ефективність функціонування системи фінансово-економічної безпеки страхової компанії залежить від інформаційного забезпечення, яке є процесом безперервного та цілеспрямованого відбору релевантних інформаційних показників, необхідних для аналізу, планування та підготовки ефективних управлінських рішень щодо її фінансової безпеки. [2].

До основних показників рівня фінансової безпеки страхової компанії належать: достатність капіталу, ризики страхової діяльності, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість і надійність, а також прибутковість діяльності (рис. 1.3).

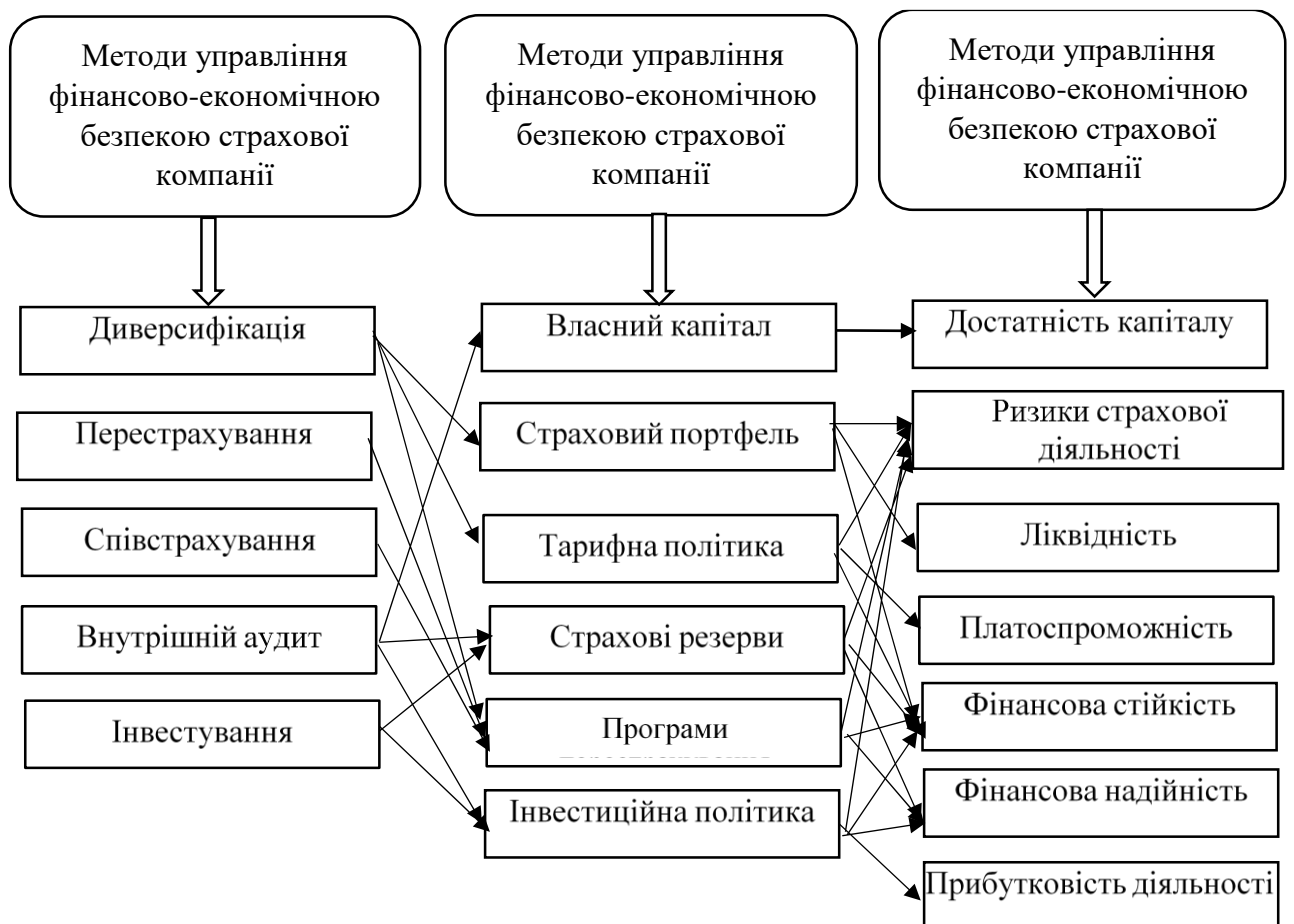

Рис. 1.3. Структура механізму управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії

Джерело: [45]

Як видно з рис. 1.3 до основних методів управління фінансово-економічною безпекою страхових компаній належать: диверсифікація, перестраховування, співстраховування, внутрішній аудит, інвестиції.

У табл. 1.2 розглянуто елементи системи управління фінансовою безпекою страхових компаній у розрізі суб'єктів управління – держави в особі Національного банку України та безпосередньо страхових компаній.

Таблиця 1.2

Складові системи управління фінансовою безпекою страхових компаній

	Державні наглядові органи	Страхові компанії
Методи	Ліцензування Регулювання Нагляд Рейтингування Аудит Визнання банкрутом	Диверсифікація Перестраховування Співстраховування Внутрішній аудит Інвестування
Інструменти	Нормативи достатності капіталу Тести раннього попередження Фінансові санкції Тимчасове / постійне анулювання ліцензії	Актуарні розрахунки Андеррайтинг Форми та методи перестраховування Франшиза
	Відсторонення керівництва від управління компанією та призначення тимчасової адміністрації План відновлення фінансової стабільності страхової компанії Рейтинг Ліквідація	Методи розрахунку резервів незароблених премій Інвестиційна політика
Індикатори	Частка страхування у ВВП Частка іноземного капіталу Частка довгострокового страхування Рівень страхових виплат Частка вихідного перестраховування по ринку Розмір сплаченого статутного капіталу Кількість засновників Освіта керівників Сформовані і розміщені резерви згідно із законодавством	Частка вихідного перестраховування Частка вхідного перестраховування Величина власного утримання Рівень виплат Збитковість страхової суми Технічний результат Андеррайтинговий результат

Джерело: [4]

Механізм забезпечення фінансової безпеки страхової компанії можна розглядати як систему організаційних, фінансових і правових засобів впливу,

спрямованих на своєчасне виявлення, запобігання, нейтралізацію та усунення загроз фінансовій безпеці страхової компанії.

Зазначається, що для ефективного забезпечення фінансової безпеки страхової компанії необхідний системний підхід, який передбачає формування механізму управління фінансовою безпекою та передбачає врахування всіх умов її діяльності, а також сам механізм повинен мати чітко визначені елементи, схему їх дії та взаємодії [18].

Гринюк Н. А. акцентує увагу на тому, що система управління фінансовою безпекою підприємства визначається завданнями на певному етапі і являє собою сукупність ієрархічно взаємопов'язаних та взаємообумовлених елементів, зміст яких відображає особливості конкретних процесів, які на даний момент здійснюються. пріоритет для підприємства [5].

Однією з основних складових механізму фінансової безпеки є сукупність функцій, серед яких виокремлюють: планування і прогнозування, облік і контроль, організація і регулювання, мотивація і стимулювання [21].

Таким чином, метою механізму забезпечення фінансової безпеки страхової компанії є створення та реалізація умов, що забезпечують фінансову безпеку страхової компанії, визначених політикою механізму забезпечення фінансової безпеки страхової компанії.

Джерелами негативного впливу на фінансову безпеку страхової компанії можуть бути свідомі та неусвідомлені дії керівництва страхової компанії та суб'єктів господарювання (державних органів, контрагентів, конкурентів), а також збіг об'єктивних обставин (нововведення, наукові відкриття, ін.), технологічний розвиток, ринкові умови, форс-мажорні обставини).

Рівень фінансової безпеки суб'єкта господарювання залежить від здатності менеджменту запобігати можливим загрозам та усувати шкідливий вплив окремих негативних складових зовнішнього та внутрішнього середовища. Здатність протистояти існуючим і виникаючим небезпекам і загрозам, які можуть завдати фінансової шкоди компанії, є найважливішою умовою фінансової безпеки страхової компанії.

Критерії оцінки фінансової безпеки страхової компанії повинні: враховувати стратегічні цілі та завдання страхової компанії; складаються з оцінки функціональних складових фінансової безпеки страхової компанії; враховувати рівень безпеки потенціалу страхової компанії; використовувати найбільш ефективні (економічно безпечні) види ресурсів і можливостей; містять ймовірну оцінку економічних втрат [9].

Платоспроможність страхової компанії є одним із показників фінансово-економічної безпеки страхової компанії в середньостроковій перспективі [16].

Відповідно до Закону України «Про страхування» однією з умов забезпечення платоспроможності страхової компанії є формування страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум та страхового відшкодування.

До основних важелів впливу на фінансово-економічну безпеку страховика належать [27]:

1. Власний капітал. Власний капітал страхової компанії є гарантією забезпечення страхових виплат навіть за відсутності страхових премій і прибутку від інвестиційної діяльності, необхідних для виконання поточних і довгострокових зобов'язань;

2. Страхові резерви. Формування страховою компанією системи страхових резервів у розмірі суми страхових зобов'язань дає їй можливість розподіляти відповідальність залежно від різних видів ризиків і термінів настання страхових виплат;

3. Страховий портфель. При управлінні страховим портфелем страховик повинен постійно аналізувати та коригувати співвідношення ліній страхування, страхових сум і ступенів ризику об'єктів за діючими та новоукладеними договорами страхування;

4. Тарифна політика. Встановлюючи оптимальний рівень страхових тарифів, забезпечується баланс між отриманими преміями, майбутніми платежами та понесеними страховиком витратами, що, як наслідок, забезпечує належний рівень фінансової безпеки страхової компанії;

5. Інвестиційна політика. За допомогою ефективно розробленої та своєчасно реалізованої загальної інвестиційної політики страховик має можливість забезпечити мобілізацію додаткових доходів і тим самим компенсувати можливі збитки від страхової діяльності, що призводить до підвищення рівня фінансової безпеки всього страхування компанія;

6. Програми перестраховування. За допомогою механізму перестраховування страховик має можливість довільно визначати рівень власної відповідальності за кожним великим окремим ризиком або групою однорідних ризиків, передаючи при цьому надлишкову відповідальність перестраховій компанії.

Рівень (якість) державного нагляду за страховою діяльністю, який має ґрунтуватися на міжнародних принципах і стандартах здійснення страхової діяльності, безпосередньо впливає на рівень фінансово-економічної безпеки страхової сфери. Наразі ні у сфері державного регулювання страхової діяльності, ні на рівні страхових компаній немає уявлення про те, що елементи управління фінансовою безпекою страховиків мають бути об'єднані в єдину систему. Це пов'язано насамперед з тим, що відсутній єдиний підхід до розуміння сутності системи управління фінансовою безпекою страхової сфери в цілому та окремих страховиків, завдань, які вона повинна виконувати (функціональне призначення) та змісту її елементів, включаючи інструменти для забезпечення їх безпечної експлуатації. Існуючі компоненти системи є автономними, процеси дискретними, а зв'язки фрагментарними [9].

Що стосується управління фінансово-економічною безпекою на рівні самого страховика, то зазначимо, що основним його завданням є організація діяльності всіх служб компанії з метою забезпечення її фінансової стійкості, стабільного розвитку та прибутковості. Досягнення цих цілей визначається корпоративною стратегією, яка визначається фінансовою політикою страхової компанії та реалізується шляхом використання відповідних механізмів та інструментів. Метою функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою страховика є забезпечення його фінансової стійкості, яка характеризується як здатність страхової компанії виконувати свої

зобов'язання перед інвесторами, клієнтами (страховиками), працівниками та державою в умовах збоїв у діяльності страховика. внутрішнє та зовнішнє операційне середовище. Предметом фінансово-економічної безпеки страховика є його фінансова діяльність, безпека якої повинна бути забезпечена. Суб'єктами фінансово-економічної безпеки є власники та керівництво підприємства, а також його працівники. Предмет – діяльність суб'єктів фінансово-економічної безпеки шляхом реалізації принципів, функцій, стратегічної програми або конкретних заходів із забезпечення фінансової безпеки, спрямованих на об'єкти фінансово-економічної безпеки [41].

Таким чином, одним із основних завдань побудови та функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії є своєчасне виявлення та відсіч внутрішнім і зовнішнім загрозам фінансовій стійкості страховика, а також забезпечення захисту фінансові інтереси власників (інвесторів, акціонерів), клієнтів (страхувальників), працівників і держави, досягнення поставлених цілей і виконання місії компанії в умовах впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Отже, основою системи управління фінансово-економічною безпекою страховика є сукупність усіх її елементів для забезпечення стабільного функціонування страхового ринку в цілому та страхових компаній зокрема.

Загальна система управління фінансовою безпекою страхової компанії складається з таких підсистем: управління, контролю, планування, аналізу та інформаційного забезпечення (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Загальна система управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії

Джерело: [50]

Механізм управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії спрямований на забезпечення її фінансової надійності та незалежності,

формування максимально можливого фінансового потенціалу та його ефективного використання шляхом оптимізації бізнес-процесів, побудови системи показників для виявлення загроз фінансовій стабільності та розроблення програми заходів щодо запобігання та мінімізації їх виникнення, а також ліквідації наслідків. При цьому механізм повинен бути гнучким і легко адаптуватися до змін зовнішнього і внутрішнього середовища страхової компанії. Для організації ефективного процесу управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії важливе інформаційне забезпечення, яке охоплює широкий спектр внутрішніх і зовнішніх джерел інформації: первинну та розпорядчу документацію, дані бухгалтерського обліку, дані фінансової звітності, засоби масової інформації, дані, статистичні дані, дані моніторингу Інтернет-ресурсів, нормативні документи, результати опитувань та анкет, інформація про дії конкурентів тощо.

До складу фінансових інструментів забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, що визначають його фінансові відносини, слід віднести: актуарні розрахунки, організацію андеррайтингу, форми і методи перестраховування, франшизу, методи розрахунку резерву незароблених премій, інвестиції, політики. Тому одним із основних завдань побудови та функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії є своєчасне виявлення та придушення внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій стабільності страховика, а також забезпечення захисту фінансові інтереси власників (інвесторів, акціонерів), клієнтів (страхувальників), співробітників і держави, досягнення поставлених цілей і виконання місії компанії в умовах впливу на компанію внутрішніх і зовнішніх загроз [4].

Тому формування збалансованих страхових портфелів є важливим завданням страхових компаній у контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки та надійності, а проблемою вітчизняного страхового ринку є те, що більшість страхових компаній відшкодовують витрати за рахунок нових страхових премій, не звертаючи особливої уваги на страхові резерви. Тому

особливої уваги заслуговує питання ефективного розміщення коштів страховиків, представлених у формі страхових резервів. Страховим компаніям необхідно побудувати інвестиційний портфель таким чином, щоб вони могли своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками, що дозволяло б регуляторам чітко регулювати напрямки розміщення активів та частку, яку кожен вид активів повинен займати в загальних інвестиціях. портфель страхової компанії.

1.3. Методичні підходи оцінки стану фінансової безпеки страхової компанії

В умовах нестабільного страхового ринку все більш актуальним стає питання комплексної діагностики економічних показників діяльності страхових компаній для забезпечення їх фінансової безпеки. Такий аналіз пов'язаний з оцінкою фінансової стійкості та проведенням фінансового аудиту, який охоплює різні аспекти господарської діяльності та фінансової звітності. Донедавна для оцінки фінансової надійності та ризиків інвестування страхових резервів страховик використовував нормативні акти відповідного регулятора. Однак у 2023-2024 роках Національний банк України (НБУ), як новий регулятор страхового ринку, скасував більшість нормативних актів попереднього регулятора. Сьогодні, у перехідний період адаптації до європейських стандартів, досі відсутній єдиний методологічний підхід до оцінки та забезпечення економічної безпеки страховиків, що призводить до недоліків у регулюванні та управлінні страховими компаніями.

Фінансова безпека страхового ринку в цілому та окремого страховика зокрема – це такий рівень фінансових ресурсів страхових компаній, який би дозволив їм у разі потреби компенсувати своїм клієнтам збитки, передбачені договорами страхування, та забезпечив ефективне функціонування [11]. Фінансова безпека страхового ринку визначається комплексом індикаторів -

показників фінансової безпеки, крім того, залежить від багатьох об'єктивних і суб'єктивних, внутрішніх і зовнішніх факторів і визначається фінансовою ефективністю та ефективністю діяльності.

Оцінка фінансової безпеки страхового ринку здійснюється відповідно до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України. Основні показники та порогові значення показників фінансової безпеки страхового ринку [5], наведені в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

**Індикатори та порогові значення індикаторів стану фінансової безпеки
страхового ринку України**

№ з/п	Показник	Порогове значення	Сутність
1	Показник проникнення страхування, %	8–12	Це співвідношення обсягу страхових премій та ВВП. Це найбільш важливий показник, що дає оцінку впливу страхування на соціально-економічний розвиток країни
2	Показник щільності страхування, дол. США	Не менше 140	Це сума страхових премій у розрахунку на душу населення. Цей показник свідчить про рівень споживання страхових послуг у країні
3	Частка довгострокового страхування в загальному обсязі зібраних страхових премій, %	Не менше 30	Показник дає можливість зробити висновки про рівень соціальної захищеності населення
4	Рівень страхових виплат, %	Не менше 30	Це співвідношення страхових виплат до суми отриманих премій. Рівень страхових виплат є показником, що впливає на довіру споживачів до страхових продуктів, які пропонуються на ринку
5	Частка премій, що належать пере-страховикам-нерезидентам, %	Не більше 25	Показник відображає питому вагу страхових премій по ризиках, що передані в перестраховання нерезидентам
6	Частка надходжень страхових премій трьох найбільших СК у загальному обсязі надходжень страхових премій (крім страхування життя), %	10–30	Показник дає можливість оцінити рівень монополізації страхового ринку

Джерело: [28]

Використання багатфакторних моделей Е. Альтмана, Р. Таффлера та У. Бівера для оцінки схильності страхової компанії до неплатоспроможності не завжди підходить для оцінки загроз та фінансової безпеки [8], а тому слід шукати власні розв'язки проблеми діагностики ключових показників ефективності. На основі цього ми будемо проводити подальший аналіз.

Одним із можливих альтернативних рішень може бути розширений фінансовий аудит, як пропонувалося раніше. Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» встановлено, що аудит фінансової звітності може бути пов'язаний з наданням консультаційних послуг з фінансових питань. Проте на практиці аудит не повною мірою розкриває специфіку фінансово-господарської діяльності страховиків. Тому має сенс запропонувати авторський підхід та відповідну комплексну діагностику економічних показників діяльності страховиків на основі розширеного переліку показників та критеріїв, що сприятиме більш достовірній оцінці діяльності страхової компанії з різних сторін. і забезпечити здатність відбивати загрози. Простіше кажучи, необхідно вивчати зміну показників діяльності у часовій динаміці. Для комплексної діагностики нами розроблено набір економічних показників страхової діяльності на основі двох груп показників (табл. 1.4): показників фінансового стану та показників фінансового стану. безпеки. Загальна кількість показників – 15.

Пропонується проводити діагностику в два етапи. На першому етапі фінансовий стан визначається за показниками першої групи, а потім на другому етапі його деталізують шляхом аналізу показників фінансової безпеки (друга група).

Показники для діагностики фінансового стану. Ця група є найбільш важливою для реалізації першого етапу комплексної діагностики економічних показників, що включає аналіз загальновідомих показників, зокрема ліквідності, запасу платоспроможності, автономності та ін. Для діагностики ми відібрали 7 показників (табл. 1.4).

Показники діагностики фінансового стану і фінансової безпеки страховика

№	Показник	Формула для розрахунку
Показники фінансового стану		
1	Коефіцієнт загальної автономії, %	Власний капітал / Валюта балансу
2	Коефіцієнт страхової автономії, %	Власний капітал / Страхові резерви
3	Коефіцієнт фінансової незалежності, %	Власний капітал / Зобов'язання (поточні та довгострокові)
4	Коефіцієнт абсолютної ліквідності, %	Абсолютно ліквідні активи / Поточні зобов'язання і забезпечення
5	Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття), %	Оборотні активи / Поточні зобов'язання і забезпечення
6	Коефіцієнт запасу платоспроможності (рівень платоспроможності)	Фактичний запас платоспроможності / Нормативний запас платоспроможності
7	Коефіцієнт достатності капіталу	Прийнятні активи / Нормативний обсяг активу
Показники фінансової безпеки		
1	Рентабельність власного капіталу, %	Чистий прибуток / Власний капітал
2	Фінансова безпека (ефективність), %	Дохід / Витрати
3	Безпека (стійкість, темп приросту) власного капіталу, Т(ВК), %	Зміна власного капіталу / Власний капітал
4	Безпека (стійкість, темп приросту) оборотних активів, Т(А), %	Зміна оборотних активів / Оборотні активи
5	Безпека страхових резервів (адекватність преміям), %	Страхові резерви / Чисті зароблені страхові премії
6	Страхове покриття, %	Страхові резерви / Страхові відшкодування
7	Залежність від перестраховиків, %	Частка перестраховика у страхових резервах / Страхові резерви
8	Золоте правило економіки, %	$T(Пр) > T(ЧП) > T(ВК) > T(А)$

Джерело: [20]

Про незалежність страховика свідчать показники самостійності та фінансової незалежності. Вони визначають стратегію страховика щодо зменшення загрозової нестачі ліквідних активів.

Страховик є платоспроможним, якщо його активів достатньо для покриття його зобов'язань. Величина нормативного обсягу активів (НОА) визначається як більша з наступних величин: $НОА = \max(K+З, З+НЗП)$. Тут З – сума зобов'язань і пасиву балансу, значення $K = 32$ млн. грн. – для «non-life» страховика; $K = 48$ млн грн - по страховику «життя», НЗП - нормативний резерв

платоспроможності. Враховуючи останні вимоги, ми додали такий показник, як коефіцієнт достатності капіталу.

Діагностичні показники фінансової безпеки. Для другого етапу діагностики фінансової безпеки запропоновано до аналізу 8 показників.

Найбільш важливим для потенційних інвесторів і власників є рентабельність власного капіталу (ROE), яку можна визначити як відношення прибутку до власного капіталу. Для інвестора компанія безпечна, якщо прибутковість ROE вище інфляції на споживчому ринку. Наприклад, наші оцінки для всього страхового ринку в 2023 році припускають значення ROE 15% та індекс інфляції на споживчому ринку 5,1%. Це означає, що страховий бізнес в Україні у 2023 році був досить прибутковим і небезпечним для інвесторів [44].

Необхідною умовою фінансової безпеки страховика є підвищення економічної ефективності, збільшення обсягу страхових продажів при мінімальному використанні фінансових ресурсів. У цьому контексті розглянемо показник ефективності страхування і визначимо його як відношення доходів страховика до витрат. Цей показник також характеризує загрозу страхового шахрайства, якщо його значення опускається нижче одиниці.

Захищеність страховика страховими резервами визначається як відношення створених резервів до страхових премій розрахунковою величиною понад 25 %.

Іншою складовою фінансової безпеки страховика (яка мінімізує ризик помилок і зміни розміру відшкодування) є перевищення страхових резервів над страховим відшкодуванням, що відображає індекс страхового покриття.

Джерелами зовнішніх загроз для страховика є перестраховики та конкуруючі страховики. Тому ми визначаємо частку перестраховика в страхових резервах і обмежуємо участь перестраховиків до 30%.

Діагностика фінансової безпеки вимагає розрахунку трендів ключових показників ефективності в часі. З цих позицій зміна фінансових результатів зумовлена змінами доходів, темпів зростання власних коштів, страхових

резервів і платежів. Фінансова безпека – це збалансованість темпів зростання за звітний період. Фінансовий результат (прибуток) має бути позитивним і максимальним, що забезпечує фінансову стійкість страховика в цілому. Критерієм фінансової безпеки є «золоте правило економіки» щодо темпів зміни чистого прибутку, премій, власного капіталу та активів. Він показує, як страховик протидіє загрозі незбалансованої структури активів і пасивів [2].

Вимоги «Золотого правила економіки» та інші перераховані зміни можуть слугувати «правилами» фінансової стабільності та розглядатися з точки зору фінансової стабільності. У зв'язку з цим показник забезпеченості власного капіталу збігається з показником швидкості зміни власного капіталу. Наприклад, зміна власного капіталу за рік повинна бути такою, щоб швидкість зміни власного капіталу перевищувала річну інфляцію.

Отже, застосування даної системи дозволяє проводити цілеспрямовану роботу з діагностики показників господарської діяльності з метою не лише формування незалежної думки про фінансовий стан страховика, а й закладення фундаментальних основ забезпечення його фінансової безпеки. Важливо не лише розрахувати та порівняти динаміку показників фінансового стану страховиків, а й правильно оцінити ступінь їхньої готовності до відсічі загрозам.

Фінансова безпека страховика є складовою його економічної безпеки і визначає стан захищеності або відсутність загроз від ризиків погіршення фінансового стану шляхом ефективного використання ресурсів. Встановлено, що фінансова безпека страховика – це комплекс заходів, які здійснює страховик для усунення загрози погіршення фінансового стану з метою досягнення прийняттого рівня ризику діяльності протягом певного періоду часу та забезпечення фінансової стійкості. страховика до зміни зовнішніх і внутрішніх загроз, що впливають на фінансовий стан. Поліпшення фінансового стану має супроводжуватися збільшенням виручки, прибутку та позитивною зміною інших показників діяльності.

Висновки до розділу 1

Фінансова безпека страхової компанії – це забезпечення фінансовими ресурсами, необхідними для виконання страховиком своїх зобов'язань, а також для задоволення потреб власників і працівників. Основними його характеристиками є: збалансоване та стійке фінансове становище; ефективна діяльність суб'єкта господарювання; нейтралізація кризи та запобігання банкрутству.

Систему управління фінансовою безпекою доцільно розглядати як сукупність таких основних компонентів: організаційна структура; суб'єкти управління (управлінський персонал); адміністративний механізм; суб'єкт господарювання; функції управління; процес управління.

Специфіка діяльності страхової компанії визначається характерними ознаками об'єктів управління фінансовою безпекою, а саме: страховий тариф, страхові резерви, власні кошти, страховий портфель, перестраховання, інвестиційна діяльність, кінцевий фінансовий результат.

Механізм забезпечення фінансової безпеки страхової компанії повинен включати наступні елементи: суб'єкт і суб'єкт господарювання; фінансові інтереси страховика; функції, принципи та методи управління; інструменти управління фінансовою безпекою; критерії оцінки рівня фінансової безпеки; техніка та технологія управління.

Виділяють три основні підходи до оцінки фінансової безпеки страхової компанії: підходи, що ґрунтуються на оцінці рівня фінансової безпеки як складової економічної безпеки; підходи, засновані на оцінці рівня фінансової безпеки на основі визначення загального стану фінансової діяльності страхової компанії; підходи, засновані на визначенні інтегрального показника фінансової безпеки страхової компанії.

У роботі представлено методичний підхід до оцінки та забезпечення економічної безпеки страховиків з використанням комплексу економічних показників для проведення комплексної двоетапної діагностики. Запропонований підхід базується на показниках фінансового стану та показниках фінансової безпеки, а також враховує вимоги уповноважених органів щодо цих показників.

Таким чином, забезпечення фінансової безпеки є одним із головних чинників реалізації фінансових інтересів страховиків, дозволяє прогнозувати виникнення або нейтралізувати дію загроз внутрішнього та зовнішнього характеру, а також є необхідною умовою ефективного функціонування страхових компаній. на ринку страхових послуг.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Аналіз стану фінансової безпеки українських страхових компаній у сучасних реаліях

У сучасних реаліях українські страхові компанії стикаються з великими зовнішніми викликами та внутрішніми загрозами, які негативно впливають на їх функціонування та подальший розвиток. Війна, соціально-політична та економічна криза, значні приховані інфляційні процеси, різке зниження доходів населення України, спад виробництва та невпевненість у завтрашньому дні негативно вплинули на діяльність усіх вітчизняних компаній, у тому числі й страхових компаній. Страхові компанії в силу своєї економічної природи повинні захищати населення та економіку від різноманітних ризиків і зменшувати негативний вплив різного роду загроз. Фінансова безпека їхніх клієнтів частково залежить від фінансової стабільності та фінансової безпеки самих страховиків, оскільки лише надійні та безпечні страхові компанії можуть захистити інших учасників ринку.

Страховий ринок розвинених країн забезпечує активні інвестиційні процеси в різних секторах економіки, оскільки здатний задовольняти значні потреби в капіталі протягом тривалих періодів часу шляхом мобілізації значних ресурсів. В останні передвоєнні роки процеси розвитку страхового ринку України гальмувалися низкою несприятливих факторів національного та глобального характеру: 1) політична нестабільність у країні; 2) окупація східних територій і Криму з відповідною втратою частини ринку; 3) пандемія COVID-19; 4) нестабільність на світовому ринку капіталу тощо. Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України на початку 2022 року суттєво загострило проблемну ситуацію та принесло нові

виклики, які вплинули на діяльність страхових компаній та показники страхування. ринку в цілому [5].

Нині страховий ринок України характеризується досить помірними темпами розвитку: на ринку працює 107 страхових компаній із загальним активами 74412 млн грн. За період 2018-2023 рр. кількість компаній на ринку зменшилась у 2,6 рази (рис. 2.1), що свідчить про посилення нагляду з боку регулятора та сильну конкуренцію.

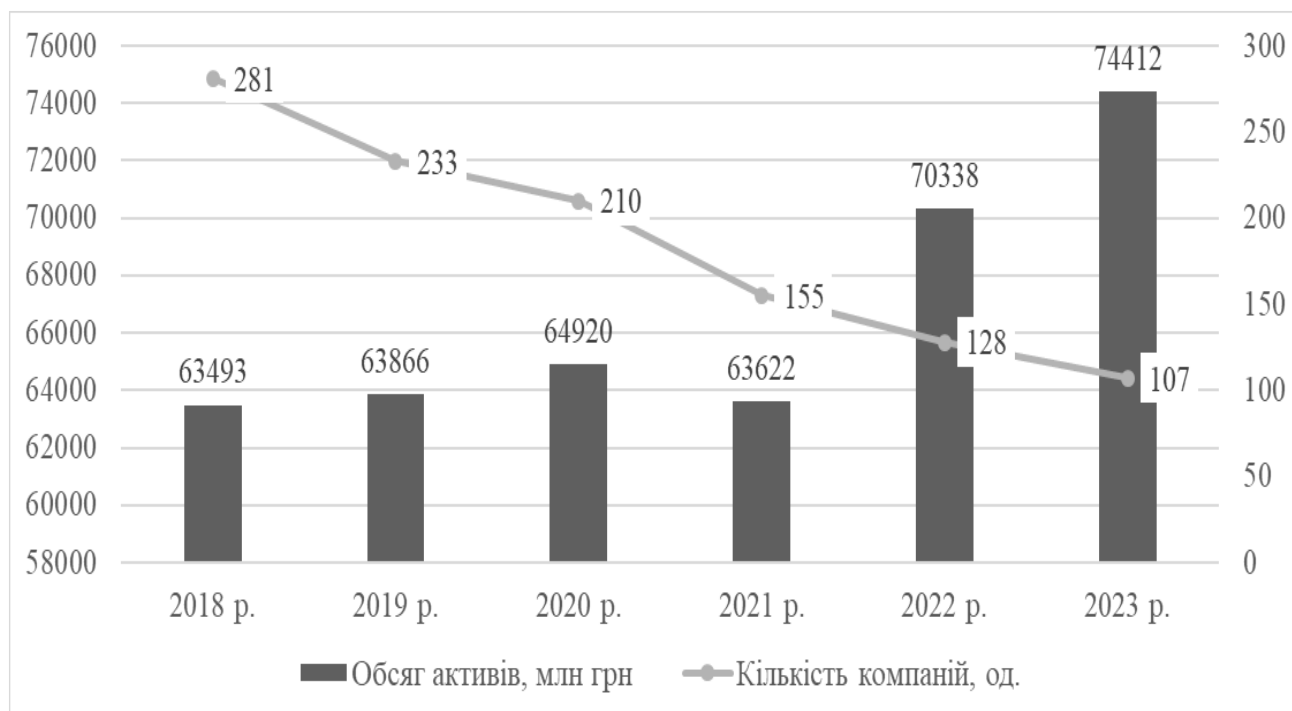

Рис. 2.1. Динаміка кількості страхових компаній України та розмір їх активів у 2018-2023 рр.

Джерело: побудовано за даними [35]

Незважаючи на зменшення кількості страхових компаній, ті учасники ринку, які продовжують свою діяльність, значно нарощують ринкову капіталізацію. У 2018 році одна компанія мала активи на 226,0 млн грн, у 2020 році – 309,1 млн грн, у 2022 році – 549,5 млн грн, а у 2023 році – вже 695,4 млн грн. Проте більш детальні показники розвитку страхового ринку за період 2018-2023 років демонструють нестійку та суперечливу динаміку (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні показники розвитку страхового ринку України в 2018-2023 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Обсяг активів, млн. грн	63493	63866	64920	63622	70338	74412
Кількість укладених договорів, тис. од	77495	80271	120577	131562	88102	94822
Валові страхові премії, млн. грн	49367	53001	45176	49708	39616	47015
Валові страхові виплати, млн. грн	12863	14338	14854	17958	13001	16867

Джерело: розраховано за даними [35]

На фоні загального зростання кількості укладених договорів у 2018-2023 роках (+17327 тис. шт.) вартість одного договору знизилася майже вдвічі. Подібна тенденція спостерігається і в обсязі валових страхових виплат: при збільшенні їх загального обсягу в 2023 році в довоєнний період до 16867 млн грн, 1 договір у 2023 році склав 177,9 тис. грн, що на 11,9 тис. грн більше, ніж у 2018 році. У 2022 році у зв'язку з воєнним станом в Україні були порушені загальні тенденції розвитку страхового ринку: кількість укладених договорів страхування зменшилась у 1,5 рази порівняно з 2021 роком, а обсяг валових страхових премій зменшився на 10092 млн. грн, проте, в 2023 році ситуація значно покращилася.

Чинні методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України включають лише два показники для визначення стану фінансової безпеки страхового ринку: рівень страхового проникнення та частку надходжень страхових премій трьох найбільших страхових компаній у загальній сумі надходжень страхових премій [11]. Для якісної оцінки фінансової безпеки страхової сфери цих показників недостатньо. Попередні методичні рекомендації також включали такі показники, як: показник щільності страхування, частка довгострокового страхування в загальній сумі зібраних

страхових премій, розмір страхових виплат, частка премій іноземних перестраховиків та інші.

Розглянемо динаміку окремих показників фінансової безпеки страхового сектору України за 2018–2023 рр. у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Індикатори фінансової безпеки страхового сектору України у 2018–2023 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхилення 2023-2018
Показник проникнення страхування, %	1,39	1,33	1,08	0,91	0,76	0,63	-0,76
Показник щільності страхування, дол. США	42,82	48,64	39,99	44,26	40,83	42,85	0,03
Частка довгострокового страхування в загальному обсязі зібраних страхових премій, %	7,91	8,91	10,93	11,82	12,13	10,98	3,07
Рівень валових страхових виплат, %	26,06	27,05	32,88	36,13	32,81	35,88	9,82
Частка премій, що належать перестраховикам-нерезидентам, %	6,07	6,22	8,09	9,86	7,83	7,76	1,69

* з урахуванням даних Інститут демографії про чисельність населення України від 28 до 32 млн. осіб

Джерело: розраховано на основі [35]

Рівень проникнення страхування (співвідношення премій, зібраних страховиками до ВВП) знаходиться на критичному рівні (менше 1%) і продовжує знижуватися. За останні шість років цей показник фінансової безпеки знизився вдвічі, що свідчить про зниження ролі страхового сектора в українській економіці. Попри різке падіння ВВП у 2022-2023 роках, рівня зібраних страховиками премій виявилось недостатньо, щоб покращити чи хоча б зберегти попередній рівень цього показника. Для порівняння, середнє проникнення страхування у світі становить 6,6%, у Великобританії та Південній Кореї – понад 10% [].

**Відповідність нормативних значень показників фінансової безпеки
страхового ринку України**

Роки / показники	Рівень проникнення страхування, %
Критичний рівень	1
Небезпечний рівень	2
Незадовільний рівень	4
Задовільний рівень	6
Оптимальний рівень	8

Джерело: [9]

Інший показник фінансової безпеки страхового сектору – показник щільності страхування (сума страхових внесків на одну особу) – демонстрував різну позитивну динаміку зростання, однак через відсутність офіційних статистичних даних щодо фактичної кількості населення наприкінці 2022 року важко проаналізувати реальну динаміку минулого року та оцінити її за станом фінансової безпеки страховиків на той час. Його значення за досліджуваний період становило 39,99-48,64 дол. США, що є нижнім порогом і свідчить про вкрай недостатнє охоплення населення країни страховими послугами.

Частка довгострокового страхування в загальному обсязі зібраних страховиками премій за останні шість років поступово зросла майже вдвічі, що свідчить про покращення ситуації на ринку накопичувального страхування життя, зростання довіри до нього з боку частини страхувальників, а також підвищення здатності страховиків акумулювати довгострокові інвестиційні ресурси. Проте значення цього показника знаходиться на нижній межі 7,91-12,13% для досліджуваного періоду і дуже далеко від оптимального діапазону 30-50%.

Рівень валових страхових виплат поступово зростає (фактичне значення показника коливається від 26,06% до 36,13%, оптимальне – 30-40%), що свідчить про зниження рентабельності основної діяльності (страхування) українських страхових компаній та стимулює їх шукати інші джерела доходу, зокрема для підвищення прибутковості своєї інвестиційної діяльності.

Збільшення страхових виплат страховиків також сприяє підвищенню інтересу потенційних страхувальників та їх довіри до страхової галузі в цілому.

Частка страхових премій іноземних перестраховиків залишається незмінною, що свідчить про стабільну співпрацю вітчизняних страховиків з іноземними страховиками-партнерами. Надійні перестраховики допомагають стабілізувати платоспроможність та підвищити фінансову безпеку українських страховиків.

Літом 2023 року Національний банк України спільно з Міністерством фінансів України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб затвердили нову «Стратегію розвитку фінансового сектору Україна». Серед стратегічних цілей він визначає «макроекономічну та фінансову стабільність, фінансову систему, яка працює на відновлення країни» [12]. У сучасних умовах висока фінансова забезпеченість страховиків є важливою передумовою їх успіху.

Основними причинами нинішнього незадовільного рівня фінансової безпеки українських страховиків є: значна залежність від негативних макроекономічних подій та війни, політичних впливів та соціальної нестабільності; погіршення демографічної структури населення України; падіння рівня доходів населення та низький попит на страхові продукти; ненадійність і низька прибутковість інвестиційних проектів страховиків; низький рівень страхової культури та взаємної довіри учасників ринку; високий рівень конкуренції на ринку фінансових послуг, у тому числі з банками щодо привабливості коштів клієнтів тощо.

З точки зору інституційного підходу до функціонування та сучасного стану фінансової безпеки страховиків, окрім формальних інституцій, значний вплив мають також неформальні інституції, зокрема:

– фундаментальні (культура, звичаї, релігія та традиції; психологія та менталітет учасників страхового ринку; корупція та бюрократія; ділова етика, традиції та бізнес-технології);

– специфічні (рівень страхової культури та компетентності учасників страхового ринку, страхове шахрайство та системне страхування, нерегульованість співпраці та партнерства страхових компаній, неформальні умови договорів страхування, тощо) [30].

Виміряти та скоригувати вплив неформальних інститутів досить складно, хоча вони стають домінуючими в умовах інституційного дисбалансу, спричиненого зміною інституційної структури страхового ринку.

Важливим завданням для українських страховиків у контексті забезпечення прийняттого рівня фінансової безпеки є формування збалансованих страхових портфелів, а проблемою українського страхового ринку загалом є те, що більшість вітчизняних страховиків виплачують страхове відшкодування за рахунок нових договорів та отримували страхові внески, не приділяючи належної уваги формуванню та ефективному розміщенню створених страхових резервів [16]. Крім того, для забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки страховики повинні: розробити детальні стратегії діяльності страхових компаній, які повинні відповідати сучасним реаліям; постійно аналізувати існуючі та прогнозувати потенційні загрози в діяльності компанії; баланс страхових портфелів; оптимізувати тарифну, інвестиційну та перестрахову політику; використовувати найефективніші сучасні форми, методи та способи управління фінансовою безпекою; здійснювати постійний контроль та управління фінансовою безпекою; підтримувати належний рівень якості підготовки керівників і вузькоспеціалізованих працівників страхових компаній.

«Основними напрямками забезпечення фінансової безпеки страхових компаній є: активне впровадження та популяризація кіберстрахування; формування повноцінних відділів забезпечення фінансово-економічної безпеки, забезпечення фізичної безпеки працівників страховиків; впровадження комплексної програми просування страхових продуктів і послуг, а також впровадження ІТ-систем для управління бізнес-процесами» [7].

Незважаючи на різноманітні виклики та загрози останніх років, діяльність більшості українських страхових компаній є прибутковою, а оскільки прибуток є важливим внутрішнім джерелом забезпечення фінансової стабільності та безпеки страховиків, існують потенційні можливості для їх майбутнього відновлення та сталого розвитку. Тільки надійні та стабільні страхові компанії здатні фінансово захистити своїх страхувальників і сформувати потужний, конкурентоспроможний страховий сектор з високим рівнем довіри та значним інвестиційним потенціалом.

У сучасних умовах українські страхові компанії стикаються та частково долають значні загрози, які значно погіршують їх фінансовий стан та рівень безпеки. Кількість діючих страховиків досить суттєво зменшилася, але на ринку продовжують працювати стабільні, відкриті та конкурентоспроможні компанії.

Значення показників фінансової безпеки страхового сектору є переважно незадовільними або навіть критичними, що пов'язано з незначною часткою та роллю страхового ринку України в його банківсько-орієнтованій фінансовій системі, а також негативним впливом різноманітних зовнішніх і внутрішніх загроз.

Основними видами загроз фінансовій безпеці страховиків є: політичні, соціальні, правові, функціонально-технологічні та економічні. Важливим фактором є також негативний вплив неформальних інститутів страхового ринку, який дуже важко або неможливо виправити.

Для підвищення рівня фінансової безпеки страховики повинні постійно аналізувати існуючі та прогнозувати потенційні загрози в діяльності компаній; баланс страхових портфелів; оптимізувати тарифну, інвестиційну та перестрахову політику; використовувати найефективніші сучасні форми, методи та прийоми управління фінансовою безпекою тощо.

Більшість українських страховиків працюють прибутково, незважаючи на дуже складну економічну та політичну ситуацію, а тому мають можливість підвищити рівень власної фінансової безпеки, оскільки лише надійні та стабільно функціонуючі страховики можуть забезпечити фінансову безпеку

своїх страхувальників та сформувати потужну, конкурентоспроможну страховий сектор.

2.2. Комплексний аналіз фінансово-економічної діяльності ПрАТ «СГ «ТАС»

Сьогодні ПрАТ «СГ «ТАС» є однією з провідних та найавторитетніших страхових компаній України, яка пропонує своїм клієнтам широкий спектр сучасних індивідуальних та корпоративних програм страхування життя, а також високоякісний професійний сервіс.

Проаналізуємо основні показники фінансової діяльності ПрАТ «СГ «ТАС» за 2021-2023 роки (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Фінансові показники ПрАТ «СГ «ТАС», млн. грн.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютний приріст		
				2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Страхові платежі (премії, внески), усього	2449,5	2432,6	3539,9	-16,9	1107,3	1090,4
Частки страхових платежів (премій, внесків), належні перестраховикам	135,9	89,7	138,1	-46,2	48,4	2,2
Страхові резерви	1786,7	1869,4	2632,4	82,7	763,0	845,7
Страхові виплати та страхові відшкодування	1142,8	904,3	1341,3	-238,5	437,0	198,5
Прибуток від страхової діяльності	-7177,0	210,0	-168,8	7387,0	-378,8	7008,2
Чистий прибуток	90,1	303,2	76,2	213,1	-227,0	-13,9

Джерело: розраховано на основі звітності ПрАТ «СГ «ТАС» [34]

З табл. 2.4 видно, що в період 2021-2023 рр. загальний обсяг надходжень страхових премій мав тенденцію до зростання, збільшившись з 2449,5 млн. грн. до 3539,9 млн. грн., тобто на 1090,4 млн. грн. за рахунок збільшення кількості договорів страхування. Також варто виділити різке зростання страхових

резервів у період 2021-2023 років та розміру страхових виплат. Проте слід зазначити, що прибуток від страхової діяльності мав позитивну динаміку зменшення від'ємного значення, а також зменшився обсяг чистого прибутку. Також зросла участь перестраховиків, що є позитивною тенденцією, особливо з огляду на зростання страхових премій, що позитивно впливає на фінансову безпеку компанії.

Оскільки основною метою діяльності страховика є прибуткова діяльність, а прибуток є основним джерелом розвитку страхової компанії, природно проаналізувати її розмір, динаміку та фактори, що впливають на процес формування. Фінансовий результат діяльності розраховується як різниця між доходами та витратами, тому вважаємо за необхідне провести окремий аналіз цих складових. Аналіз доходів ПрАТ «СГ «ТАС» за період 2021-2023 рр. представлено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка доходів ПрАТ «СГ «ТАС» за 2021-2023 рр., млн. грн.

Стаття	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023/2021	
				Абс.,млн.грн.	Відн., %
Чисті зароблені страхові премії	2156,8	2274,9	2907,2	750,4	34,8
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	-51,2	-52,7	-249,5	-300,7	387,3
Інші операційні доходи	267,2	151,6	140,7	-126,5	-47,3
Інші фінансові доходи	206,2	235,0	369,0	162,8	79,0
Інші доходи	142,0	6,2	33,5	-108,5	-76,4
Всього доходів	2721,04	2615,0	3200,9	479,86	17,6

Джерело: розраховано на основі звітності ПрАТ «СГ «ТАС» [34]

Вивчивши динаміку доходів, можна стверджувати, що доходи страховика за аналізований період зросли на 479,86 млн. грн., або на 17,6%.

Ця тенденція зумовлена збільшенням чистих страхових премій на 750,4 млн. грн. або на 34,8%, інших фінансових доходів на 162,8 млн. грн. або на 79,0 % та зменшенням витрат від змін інших страхових резервів на 300,7 млн. грн. або на 387,3 %, інших операційних доходів на 126,5 млн. грн. або на 47,3 % та

інших доходів на 108,5 млн. грн. або на 76,4 %. Складові динаміки доходів ПрАТ «СГ «ТАС» представлені на рис. 2.2.

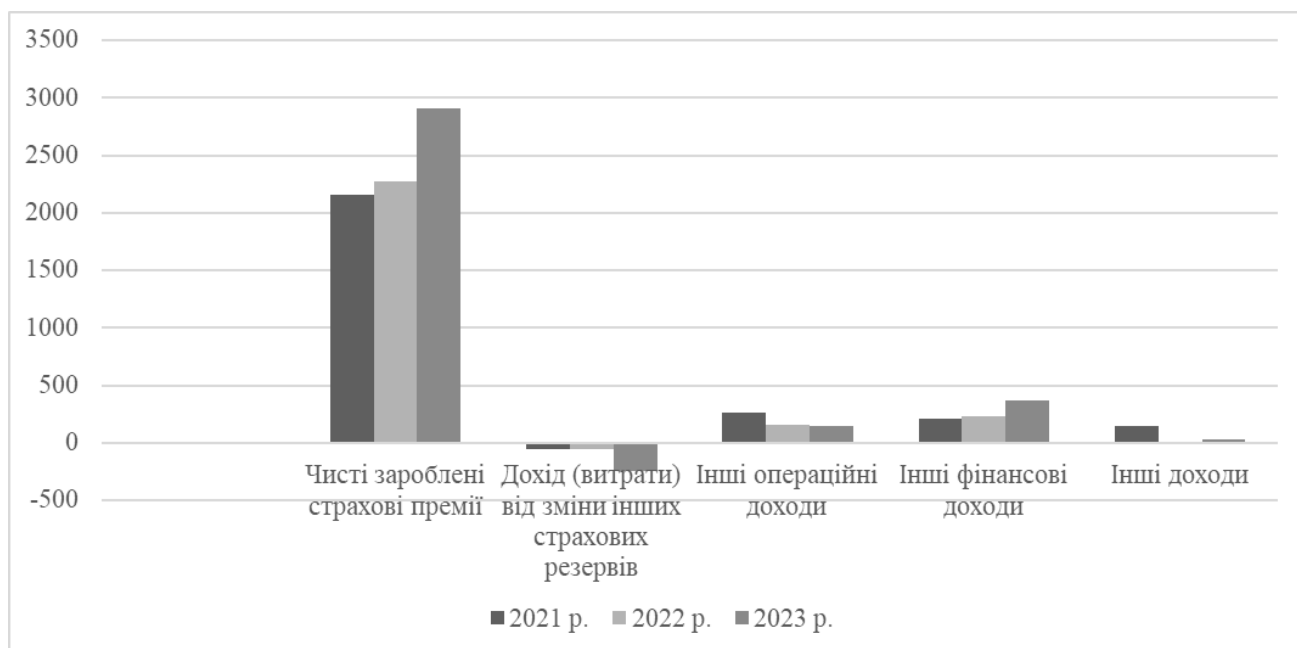

Рис. 2.2. Структура доходів ПрАТ «СГ «ТАС» за 2021-2023 рр., млн. грн.

Джерело: побудовано на основі звітності ПрАТ «СГ «ТАС» [34]

Найбільшу питому вагу в структурі доходів займають чисті зароблені страхові премії, а саме в середньому 91%. На другому місці за обсягом йдуть інші фінансові доходи (11%). Частка інших операційних доходів становить 4%.

Щоб визначити прибуток, необхідно визначити розмір витрат. Страхові організації мають низку витрат, яких немає в інших видах бізнесу. До витрат страхових компаній належать: оплата комісійних винагород брокерам і посередникам за укладення та обслуговування договорів страхування; оплата послуг з оцінки прийнятих на страхування (перестраховання) ризиків та збитків, заподіяних об'єктам страхування; оплата оформлення бланків страхової документації; оплата банківських послуг, пов'язаних із збором страхових платежів та виплатою страхового відшкодування; винагорода за послуги, пов'язані з розробкою умов і правил страхування, а також актуарні розрахунки [].

Проведемо аналіз динаміки витрат ПрАТ «СГ ТАС» за період 2021-2023 років (табл. 2.6).

Динаміка витрат ПрАТ «СГ «ТАС» за 2021-2023 рр., млн. грн.

Витрати	2021 р.	2022р.	2023 р.	Відхилення 2023/2021	
				Абс., тис. грн.	Відн., %
Собівартість реалізованої послуг	488,6	463,1	531,5	42,9	108,8
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	1142,8	904,3	1341,3	198,5	117,4
Адміністративні витрати	418,8	458,0	664,8	245,91	158,7
Витрати на збут	3,3	2,1	3,4	0,1	103,0
Інші операційні витрати	326,4	336,4	426,3	99,9	130,6
Фінансові витрати	5,8	6,7	7,2	1,4	124,1
Інші витрати	161,4	4,9	34,6	-126,8	21,4
Витрати з податку на прибуток	83,8	136,3	115,7	31,9	138,1
Всього	2631,0	2311,7	3124,8	493,8	118,8

Джерело: розраховано на основі звітності ПрАТ «СГ «ТАС» [34]

Відповідно то табл. 2.6 загальні витрати у 2023 році зросли на 494,8 млн. грн. або на 118,89% порівняно з 2021 роком. У 2023 році порівняно з 2021 роком зросли такі витрати: собівартість продукції зросла на 42,9 млн. грн. або на 108,8%, чисті збитки за страховими виплатами зросли на 198,5 млн. або на 117,4%, адміністративні витрати зросли на 245,91 млн. грн. або на 158,7 %, інші операційні витрати зросли на 99,9 млн. грн. або на 130,6 %, фінансові витрати зросли на 1,4 млн. грн. або на 124,1% та витрати з податку на прибуток зросли на 31,9 млн. грн. або на 138,1%. Зменшилися лише інші витрати на 126,8 млн. грн. або на 21,4 % (рис. 2.3).

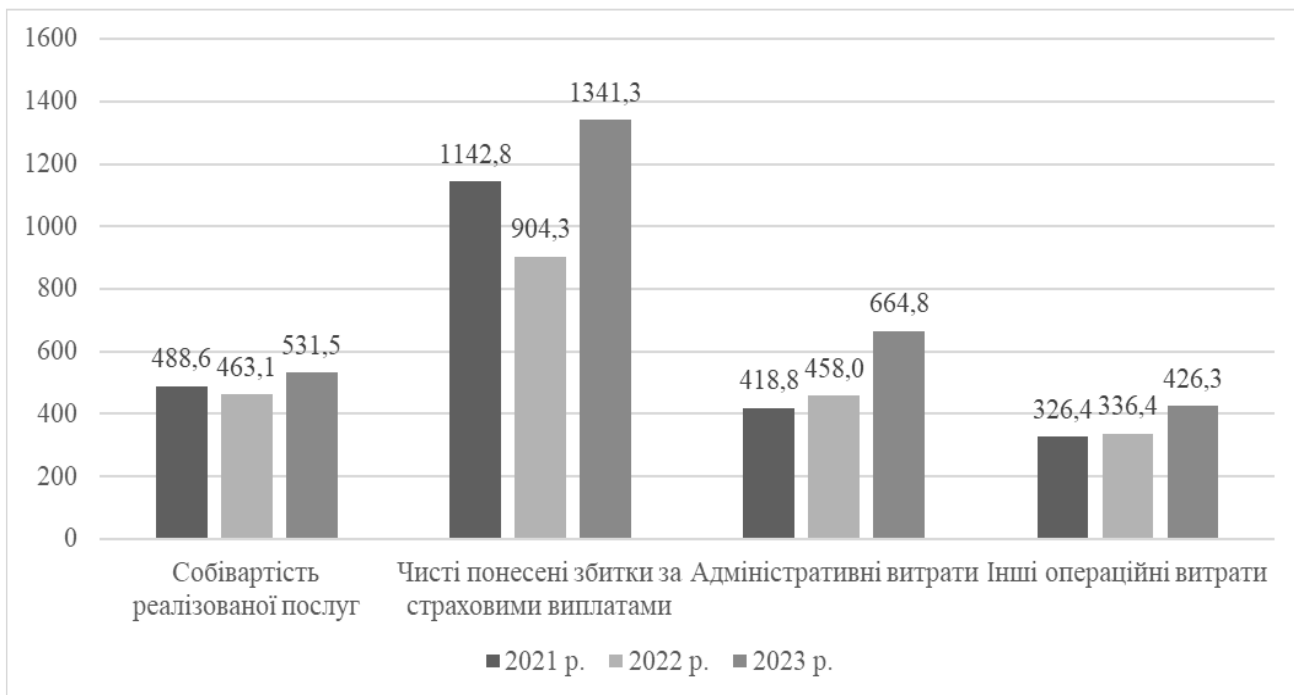

Рис. 2.3. Структура витрат ПрАТ «СГ «ТАС» за 2021-2023 рр., млн. грн.

Джерело: побудовано на основі звітності ПрАТ «СГ «ТАС» [34]

Найбільшу питому вагу в структурі витрат у звітному періоді займали чисті збитки від страхових виплат, які становили 43%, потім адміністративні витрати, які в середньому становили 20%. Витрати у 2021-2023 роках демонструють певні коливання. Наприклад, чисті збитки, отримані у 2022 році, зменшилися на 238,5 млн. грн, а в наступному році збільшилися на 437,0 млн. грн. Зменшення виплат у 2022 році відбулося через війну.

Показники рентабельності страхової організації характеризують ефективність страхової діяльності.

В табл. 2.7 представлено показники рентабельності діяльності ПрАТ СГ «ТАС» протягом 2021-2023 років.

Показники рентабельності ПрАТ «СГ «ТАС»

Назва показника	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023-2021
Рентабельність страхових операцій	-0,33	9,23	-5,81	-6,14
Чиста рентабельність	4,18	13,33	2,62	-1,56
Рівень виплат	52,99	39,75	46,14	-6,85

Джерело: розраховано на основі звітності ПрАТ «СГ «ТАС» [34]

Як видно з табл. 2.7, показник рентабельності страхових операцій у 2022 році досяг позитивного значення після кількох років негативних показників, проте у 2023 році він знову становив від'ємне значення. У 2022 році показник чистої рентабельності значно зріс порівняно з 2021 роком, оскільки чистий прибуток досяг невеликого, але позитивного значення, про те, у 2023 році показник зменшився до 2,62 %. Рівень виплат у 2023 році зменшився на 6,85 % в порівнянні з 2021 роком.

Наступним кроком аналізу фінансового стану компанії є оцінка ліквідності, тобто здатності компанії конвертувати свої активи в готівку для погашення боргів. Поняття «ліквідність» і «платоспроможність» взаємопов'язані, оскільки платоспроможність залежить від рівня ліквідності (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Показники ліквідності ПрАТ «СГ «ТАС» за 2021-2023 роки

Назва показника	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023-2021
1. Власний оборотний капітал, млн. грн.	773,8	1106,6	827,4	53,6
2. Коефіцієнт швидкої діяльності	6,67	6,97	3,40	-3,27
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,66	0,31	0,3
4. Коефіцієнт поточної ліквідності	6,70	6,99	3,42	-3,28

Джерело: розраховано на основі звітності ПрАТ «СГ «ТАС» [34]

На основі табл. 2.8 можна зробити такі висновки, а саме:

– відзначено збільшення власних оборотних коштів на 53,6 млн. грн., які на кінець 2023 року склали 827,4 млн. грн., що свідчить про достатність оборотних активів для покриття короткострокових зобов'язань.

– протягом аналізованого періоду коефіцієнт поточної ліквідності був значно вищим за норму, але у 2023 році він різко впав до 3,42. Значення коефіцієнту свідчить про те, що у підприємства було достатньо обігових коштів для покриття боргів протягом відповідного періоду.

– коефіцієнт швидкої ліквідності також значно перевищив нормативне значення. Це є свідченням низького ризику страхової організації та потенційних можливостей залучення додаткових фінансових ресурсів.

– коефіцієнт абсолютної ліквідності компанії у 2022-2023 роках відповідав порогових значень, що свідчить про раціональне використання фінансових ресурсів у компанії.

На рис. 2.4 представлено динаміку показників ліквідності ПрАТ «СГ «ТАС».

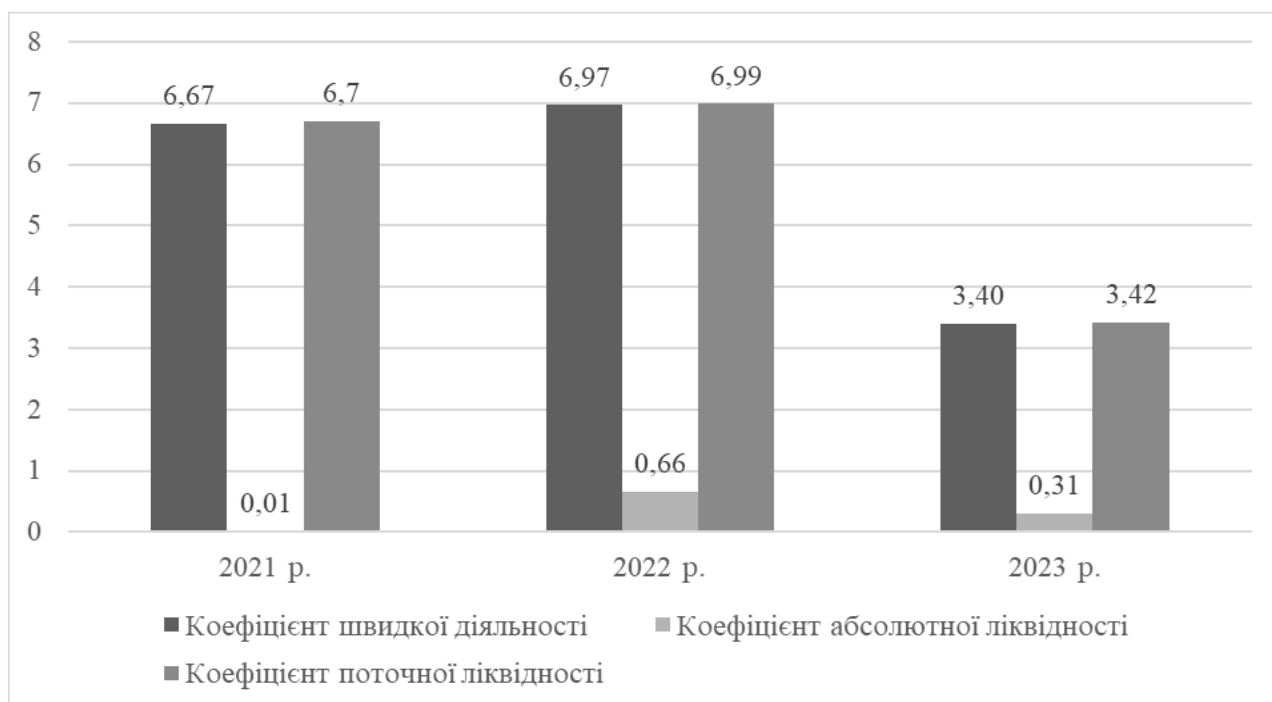

Рис. 2.4. Динаміка показників ліквідності ПрАТ «СГ «ТАС» за 2021-2023 рр.

Джерело: побудовано на основі звітності ПрАТ «СГ «ТАС» [34]

Таким чином, період 2021-2023 років характеризувався зниженням

показників ліквідності ПрАТ «СГ «ТАС», що супроводжується зростанням короткострокових зобов'язань. При цьому значення коефіцієнтів є достатніми та відповідають встановленим нормативним даним.

Група показників фінансової стійкості показує рівень фінансового ризику та залежність від позикового капіталу. Висока фінансова стійкість свідчить про здатність підприємства швидко реагувати на зовнішні та внутрішні стреси, не впливаючи на фінансово-виробничий потенціал суб'єкта господарювання []. Аналіз фінансової стійкості страхової компанії ПрАТ «СГ «ТАС» за показниками, які представлені в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

**Динаміка показників фінансової стійкості ПрАТ «СГ «ТАС»
за 2021-2023 рр**

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023-2021
Коефіцієнт фінансової автономії	0,25	0,29	0,23	-0,02
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	2,98	2,40	0,91	-2,07
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,30	0,36	0,32	0,02
Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	0,34	0,42	0,30	-0,04
Коефіцієнт загальної заборгованості	0,21	0,21	0,38	0,17
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,95	0,94	0,91	-0,04
Коефіцієнт фінансового левериджу	2,77	2,19	2,94	0,17
Коефіцієнт фінансової залежності	3,98	3,40	4,32	0,34

Джерело: розраховано на основі звітності ПрАТ «СГ «ТАС» [34]

На основі табл. 2.9 можна зробити такі висновки, а саме:

- коефіцієнт фінансової автономії не досягає нормативного значення в період з 2021 по 2023 рік і демонструє зниження у 2023 році, що є несприятливим для страхової компанії. На кінець 2023 року коефіцієнт автономії становив 0,23. Це означає, що 1 гривня активів дорівнює 23 копійкам власного капіталу. Такий низький коефіцієнт свідчить про залежність страховиків від зовнішнього фінансування.

- коефіцієнт маневреності власного капіталу у 2023 році зменшується, що є негативним, оскільки фінансовий стан підприємства погіршується;
- коефіцієнт концентрації залученого капіталу є нижчим за норматив протягом усього аналізованого періоду, але зростає у 2023 році.
- коефіцієнт співвідношення власного та позикового капіталу не відповідає нормативному значенню;
- коефіцієнт загальної заборгованості показує частку заборгованості в загальному капіталі, частка заборгованості зростала з року в рік і досягла 0,38 на кінець 2023 року;
- коефіцієнт фінансової стійкості нижче нормативного значення за період 2021-2023 років.

Фінансовий стан страхової компанії погіршується, про що свідчить зростання коефіцієнта фінансового левериджу у 2023 році, що свідчить про посилення залежності від залучених джерел. У 2023 році цей показник зріс на 0,17. Коефіцієнт фінансової залежності не відповідає бажаному значенню, оскільки він > 2 . Так, у 2023 році його значення зростає, це є негативним знаком для страховика.

На підставі аналізу груп показників фінансової стійкості можна зробити висновок, що у 2023 році фінансова стійкість ПрАТ «СГ «ТАС» погіршилася. Це підтверджується збільшенням частки боргового та позикового капіталу у 2023 році, одночасно зі зменшенням частки власного капіталу у 2023 році, а також погіршенням ряду інших коефіцієнтів.

Останньою групою показників, що характеризують ефективність діяльності, є показники ділової активності (табл. 2.10).

Динаміка показників ділової активності ПрАТ «СГ «ТАС» за 2021-2023 рр.

Показник	2021 р.	2022 р.	2023р.	Відхилення 2023-2021
Коефіцієнт оборотності активів	2,08	2,07	2,36	0,28
Коефіцієнт ефективності використання ресурсів	0,85	0,82	0,85	0,00
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	3,29	2,62	3,21	-0,08
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,30	6,65	5,94	5,64
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, днів	54,67	54,92	61,45	6,78
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	15,88	12,31	8,49	-7,39
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, днів	17,24	22,17	43,01	25,77

Джерело: розраховано на основі звітності ПрАТ «СГ «ТАС» [34]

Як бачимо з табл. 2.10, коефіцієнт оборотності оборотних коштів збільшився в 2023 році на 0,28. Зростання цього показника є позитивним для страховиків, оскільки цей коефіцієнт показує відношення чистого прибутку до оборотних активів страхової організації.

Коефіцієнт ефективності використання ресурсів за досліджуваний період не змінився. А, коефіцієнт оборотності власного капіталу зменшився на 0,08, що є негативним явищем в діяльності страхової компанії.

Таким чином, показник ділової активності по деяких показниках покращується у 2021-2023 роках (рис. 2.5).

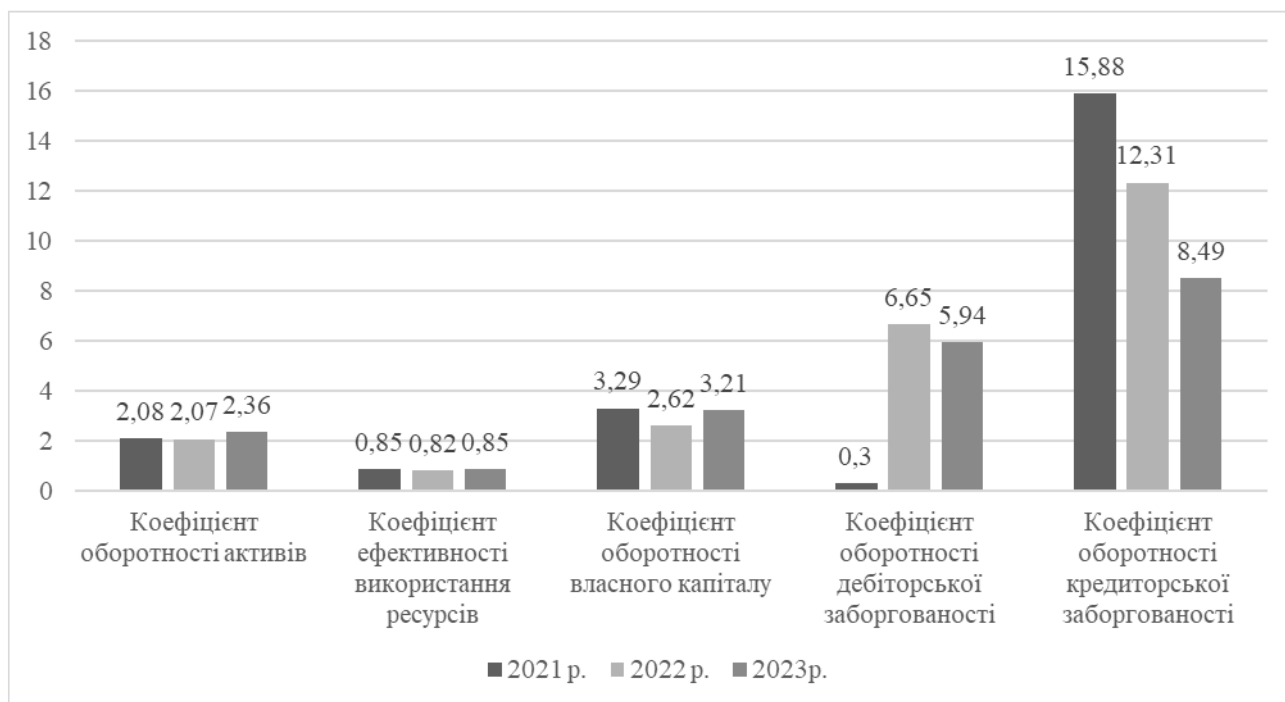

Рис. 2.5. Динаміка показників ділової активності ПрАТ «СГ «ТАС» за 2021-2023 рр.

Джерело: побудовано на основі звітності ПрАТ «СГ «ТАС» [34]

Винятком є коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, який за період збільшується. Однак тривалість обороту дебіторської заборгованості довша, ніж зазвичай.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості має подібну до більшості показників динаміку, однак значення у 2023 році є меншим, ніж у 2021 році, а період оборотності збільшився на 7,39 дня.

Загалом більшість показників у 2023 році є нижчими за значення 2021 року. Найбільше зростання спостерігається за коефіцієнтом оборотності активів, найменше – за коефіцієнтом оборотності кредиторської заборгованості.

Таким чином, загальний фінансовий стан ПрАТ «СГ «ТАС» можна назвати задовільним. У результаті проведеної оцінки можна зробити висновок про доцільність на підприємстві застосовувати певні профілактичні та попереджувальні заходи для збереження позитивних тенденцій та запобігання виникненню негативних тенденцій в майбутньому.

2.3. Оцінка стану фінансово-економічної безпеки страхової компанії

Як зазначає О. С. Фолдер [], стан фінансової безпеки страхових компаній слід визначати, виходячи зі стану фінансової безпеки їх функціональних складових: фінансової безпеки страхового бізнесу, фінансової безпеки перестраховального бізнесу, податкової безпеки, інвестиційної безпеки, безпека фінансування.

Фінансова безпека страхової діяльності є найважливішою складовою фінансової безпеки страховика і, у свою чергу, характеризується: платоспроможністю страхової діяльності; ризик страхових операцій; ефективність страхових операцій; рівень зловживань з боку страхувальників.

Аналіз платоспроможності страхових компаній здійснюється за показником «резерв платоспроможності» шляхом порівняння його фактичного та нормативного значення. Крім того, для аналізу та оцінки платоспроможності страхових операцій доцільно використовувати такий показник, як розмір страхових виплат, який розраховується як відношення виплат страхових відшкодувань до отриманих страхових премій. Розрахунок доцільно також проводити за видами страхування.

Показниками, за якими можна охарактеризувати платоспроможність страхових операцій, а отже, і стан фінансової безпеки страхової діяльності, є ступінь несплати ризикової премії, ризикової премії та нетто-премії внаслідок того, що фактичні значення розміру збитку (страхового відшкодування) можуть відрізнятися від прогнозованих, оскільки при розрахунку розміру страхової премії використовують не праву межу довірчого інтервалу ймовірності настання страхового випадку, а відносну частоту, а також не враховують обсяг генеральної сукупності. Чим вище недоотримання страхових внесків, тим більший ризик неплатоспроможності страхової компанії та нижча її фінансова безпека.

Важливим показником фінансового стану страхової компанії є показник платоспроможності страхової компанії, який свідчить про здатність компанії покривати свої зобов'язання за рахунок власних активів.

Платоспроможність страхової компанії є об'єктивним показником поточного фінансового стану страхової компанії, тобто здатності страховика виконувати свої зобов'язання завдяки наявним у його розпорядженні активам, які представляють реальну вартість і тому є ліквідними. Відповідно до Закону України «Про страхування» [] оцінка платоспроможності страхової організації здійснюється шляхом визначення співвідношення фактичного та нормативного запасу платоспроможності. Відповідно до Закону України «Про страхування» [] фактичний запас платоспроможності страховика в будь-який момент часу повинен перевищувати розрахунковий нормативний запас платоспроможності.

У зарубіжній страховій практиці для характеристики платоспроможності страховика використовується показник достатності покриття власними коштами (Capital Adequacy Ratio або CAR), який розраховується так [12]:

$$CAR = (F - N) / F 100\% \quad (2.1)$$

де F – фактичний рівень платоспроможності; N – нормативний рівень платоспроможності.

Доцільність використання цього показника фінансовими менеджерами страхових компаній визначається наявністю загальноприйнятих (у США, наприклад, IRIS (Insurance Regulation Information System)) якісних експертних оцінок адекватності покриття зобов'язань страховика його власними коштами. Для страховиків, які здійснюють страхування ризиків, у табл. 2.11 наведено рекомендовані параметри оцінки кредитоспроможності.

Оцінювання платоспроможності за оцінкою CAR

Значення CAR, %	Оцінка покриття
<0	Недостатнє
від 0 до 25	Нормальне
від 26 до 50	Добре
від 51 до 75	Надійне
>76	Зразкове

Джерело: [12]

В табл. 2.12 визначимо ступінь платоспроможності ПрАТ «СГ «ТАС» відповідно до вимог Закону України «Про страхування» та за допомогою показника ступеня достатності покриття власними коштами (CAR).

Таблиця 2.12

Платоспроможність компанії ПрАТ «СГ «ТАС» за 2021-2023 роки

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Фактичний запас платоспроможності (ФЗП), млн. грн.	653,2	865,8	901,7
Нормативний запас платоспроможності (НЗП), млн. грн.	376,0	401,4	306,2
Коефіцієнт платоспроможності	1,74	2,16	2,95
Виконання умови платоспроможності згідно Закону «Про страхування»	(ФЗП)>(НЗП)	(ФЗП)>(НЗП)	(ФЗП)>(НЗП)
Показник платоспроможності CAR, %	42,4	53,6	66,0
Оцінка платоспроможності за оцінкою CAR	Добра	Надійна	Надійна

Джерело: розраховано на основі звітності ПрАТ «СГ «ТАС» [34]

Видно, що в період 2021–2023 рр. фактичний запас платоспроможності дещо перевищує розрахунковий нормативний, а коефіцієнт платоспроможності формально знаходиться в рекомендованих межах, хоча спостерігається слабка тенденція до зростання та коливання значень.

Проте слід зазначити, що оцінка за достатністю покриття власними коштами (CAR) висуває вищі вимоги до платоспроможності страхової організації, ніж Закон України «Про страхування». Перевага даного виду контролю рівня платоспроможності страховиків полягає в тому, що для різних значень встановлених показників платоспроможності пропонується здійснювати різні обсяги контролю, а орган страхового нагляду втручається у

здійснення подальших коригувальних і /або обмежувальні заходи щодо страховика лише при певних критичних значеннях показників платоспроможності. Важливим моментом у визначенні фінансової безпеки страхових компаній є аналіз зловживань страхувальників, що є основою для розробки заходів щодо їх запобігання або зменшення їх кількості. Ступінь зловживань страхувальника корисно визначати за абсолютними та відносними показниками.

Абсолютні показники зловживань з боку страхувальників: загальна кількість зловживань з боку страхувальників за певний період часу; кількість своєчасно (до їх виплати) виявлених зловживань страхувальників при поданні позовів про відшкодування за певний період часу; кількість зловживань страхувальників, виявлених надто пізно (після їх виплати) при поданні позовів про відшкодування за певний період часу; кількість суттєвих (критичних) зловживань щодо розміру виплат страхувальниками при поданні позовів про компенсацію за певний період часу. Значним (критичним) зловживанням вважається сума компенсації, яка перевищує суму, визначену страховиком. Відносні показники зловживання страхувальниками розраховуються як відношення кожного із зазначених абсолютних показників до загальної кількості поданих заяв за певний період часу.

Слід зазначити, що вказані показники, що характеризують безпеку страхової діяльності, розраховані насамперед на внутрішніх користувачів аналізу – керівників страховика.

Як зазначає О. Л. Жабинець [8], обсяг і сума перестраховання є специфічними показниками фінансової безпеки, притаманними лише страховим компаніям. Передача частини ризику від одного страховика до іншого означає вирівнювання страхових сум, що призводить до оптимізації та збалансування страхового портфеля і, як наслідок, до підвищення платоспроможності страховика у здійсненні страхової діяльності та покращення його фінансової безпеки. У той же час наявність перестраховання

несе в собі ризики, пов'язані з можливістю зловживань з боку перестраховиків, їх ненадійністю, неплатоспроможністю і, зрештою, банкрутством.

Основними показниками, що характеризують стан перестрахової діяльності, як складової фінансової безпеки страхових організацій, є: обсяг премій, переданих на перестраховання; частка перестраховання у валових страхових преміях; частка перестраховання в страхових преміях, отриманих від страхувальників (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Показники перестраховання ПрАТ «СГ «ТАС», %

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення, 2023-2021
Частка участі перестраховиків	5,55	3,69	3,90	-1,65
Частка участі перестраховиків у страхових резервах	8,58	6,17	5,09	-3,48
Коефіцієнт незалежності від перестраховання	88,05	93,52	82,12	-5,92
Зворотний показник платоспроможності	74,87	70,58	76,85	1,98

Джерело: розраховано на основі звітності ПрАТ «СГ «ТАС» [34]

Показники частки перестраховиків та частки перестраховиків у страхових резервах ПрАТ СГ «ТАС» знаходяться в допустимих межах (від 0 до 50%), однак спостерігається тенденція до зниження, що свідчить про зниження ролі перестраховання і може негативно вплинути на платоспроможність у майбутньому.

Збільшення частки зобов'язань підприємства ПрАТ «СГ «ТАС», про що свідчить зворотний показник платоспроможності (від'ємна динаміка), загрожує його фінансовій безпеці; крім того, компанія не має достатніх можливостей для перестраховання власних ризиків.

Стан податкової безпеки характеризується рівнем податкового навантаження та варіативністю податкового законодавства щодо страхової

діяльності. Серед кількісних показників, що характеризують стан податкової безпеки страховика, слід виділити: відношення податкових платежів до загального обсягу зібраних страхових премій; відношення податкових платежів до різниці між загальною сумою зібраних страхових внесків і здійснених страхових платежів; відношення виплат податку на прибуток до чистого прибутку.

Вимірювати стан фінансової безпеки доцільно за допомогою показників, що характеризують структуру капіталу. Примітно, що фінансова безпека також характеризується тим, що сплачені статутні кошти є достатніми та відповідають вимогам законодавства. Розмір статутного фонду ПрАТ «СГ «ТАС» становить 102 000 000 грн (без змін у 2021-2023 роках), що відповідає вимогам законодавства.

Стан безпеки інвестиційної діяльності можна вимірювати рівнем диверсифікації інвестицій та ефективністю інвестиційної діяльності, які характеризують потенціал розвитку страхової компанії.

Ступінь диверсифікації інвестицій, у свою чергу, визначається виходячи з величини покриття страхових резервів, власного та позикового капіталу і характеризується: питомою вагою матеріальних, нематеріальних і фінансових інвестицій у загальній сукупності інвестованого капіталу; питома вага довгострокових і короткострокових вкладень у загальній вартості інвестицій; для вкладень у цінні папери - за питомою вагою в загальній вартості фінансових вкладень: у державні та корпоративні цінні папери; у різних видах цінних паперів – акціях, облігаціях, іпотечних облігаціях; інвестиції в цінні папери вітчизняних та іноземних емітентів; довгострокові та короткострокові інвестиції; в цінних паперах одного емітента; питома вага коштів на банківських депозитах і особливо в проблемних банках у загальній вартості фінансових вкладень; за кошти страхових резервів – з дотриманням обмежень, установлених законодавством.

Отже, управління фінансовою безпекою страхових компаній спрямоване на забезпечення його фінансової стабільності та незалежності, формування

максимально можливого фінансового потенціалу та його ефективного використання шляхом оптимізації бізнес-процесів та побудови системи індикаторів, що ідентифікують загрози фінансової стабільності та розроблення програми заходів щодо запобігання, мінімізації та ліквідації їх наслідків.

Висновки до розділу 2

Вивчаючи сучасний стан страхового ринку України в умовах воєнного часу, ми дійшли висновку, що фінансова стабільність страхового ринку, зокрема страхових компаній, має велике значення для економіки країни. Сучасні умови страхового ринку характеризуються такими негативними явищами: військова агресія російської федерації проти України, обмеженість ресурсів, вплив капіталу, накопичення ризиків. Пріоритетними напрямками забезпечення фінансової безпеки страховиків під час воєнного стану в Україні є: дотримання страховиками вимог щодо належного та своєчасного оприлюднення інформації про свій фінансовий стан, дотримання страховиками обов'язкових фінансових нормативів/проведення ризикової діяльності тощо.

Проведено комплексну оцінку діяльності ПрАТ «СГ «ТАС» за 2021-2023 роки та розрахунок рівня фінансово-економічної безпеки. Страхові компанії – це специфічні суб'єкти господарювання, які, крім власних інтересів, представляють також майнові інтереси страхувальників (фізичних та юридичних осіб).

Проаналізувавши отримані результати розрахунку рівня фінансово-економічної безпеки страхової компанії за досліджуваний період, ми дійшли висновку, що компанія перебуває в задовільному фінансовому становищі.

Основними складовими механізму управління фінансово-економічною безпекою ПрАТ «СГ «ТАС», за допомогою яких у кінцевому результаті здійснюється управлінський вплив, є суб'єкти управління, принципи

управління, управлінські взаємовідносини, технічні засоби управління, процес управління, методи управління, функції, зовнішнє середовище.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЮ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Загрози та ризики фінансової безпеки страхових компаній в умовах воєнного стану

Вже майже три роки в Україні триває війна, яку розпочала російська федерація. Країна зазнала величезних матеріальних і нематеріальних втрат, викликаних економічною, демографічною, гуманітарною та інфраструктурною кризами. Ці негативні явища мали значний вплив на фінансовий ринок України та пов'язаний із ним страховий ринок. Водночас за цей період страховий ринок зумів не лише вижити, а й адаптувати свою роботу до умов війни та зберегти задовільний рівень фінансово-економічної безпеки. У той же час ринок залишається перед численними викликами через безпрецедентно складні умови, в яких доводиться працювати страховикам, їх клієнтам і регулятору [38].

З початком війни все змінилося, близько 80% страхових компаній відчували зниження фінансових доходів більш ніж на 50%. Збитки страхової та перестрахової галузі від військових дій рф в Україні можуть перевищити 20 млрд дол. США. Фінансові результати діяльності страховиків, а також рівень їх фінансово-економічної безпеки у воєнний і післявоєнний час безпосередньо залежать від якості та структури їх активів і капіталу в довоєнний період. Страхові компанії мають резерви, які вони сформували з попередніх платежів. Як правило, ці резерви вкладаються в певні види активів – банківські депозити, ОВДП, нерухомість і т. д. Страховики не можуть швидко конвертувати ці активи в готівку.

Водночас значно скоротилися обсяги продажів, особливо через роздріб, є багато звернень клієнтів з проханням перенести наступні платежі та розірвати договори страхування [50]. Значна частина страховиків вже спостерігає

зниження виплат на 50–90%. Згідно з опитуванням страховиків, що входять до Асоціації «Індустрія страхування», зазначається, що лише 5% компаній продовжують свою роботу стабільно та без проблем. Близько 60% працюють, але мають певні труднощі. Майже 30% зазнали вимушеного призупинення діяльності та змогли відновити роботу лише частково, а 10% досі не можуть відновити оперативну діяльність взагалі [28]. Тобто український страховий ринок та рівень його фінансово-економічної безпеки знаходяться на порозі найбільшої кризи за всі роки незалежної України. Зараз неможливо навіть зробити правильні припущення щодо кількісних параметрів впливу війни на економіку, ВВП і страховий ринок.

Наслідки військових дій – зниження рівня життя та доходів громадян, необхідність відновлення та ремонту житла, придбання нової побутової техніки, автомобілів, замість знищених чи викрадених окупантами потребуватимуть великих коштів, які зробить витрати на страхування певною «розкішшю» для українців у післявоєнний період.

Мінімізація фінансових ризиків має велике значення, оскільки існує прямий зв'язок між здатністю страховика реагувати на ризики страхової діяльності та його фінансовою безпекою. Такі ризики вважаються найбільш небезпечними за наслідками для страхової компанії, оскільки високий ризик банкрутства та втрати власного капіталу.

Здійснюючи свою діяльність, будь-яка страхова організація піддається негативному впливу зовнішнього і внутрішнього середовища, тобто ризикам і загрозам. Ризики та загрози мають спільні риси та відмінності, тому ці категорії доцільно розглядати у взаємозв'язку. Ризики найчастіше негативно впливають на рівень фінансово-економічної безпеки. Однак позитивний і навіть нейтральний результат його впливу слід виключити.

Іншими словами, загрозу можна охарактеризувати як ризик, що виникає за несприятливого сценарію, що виходить за межі певної невизначеності умов функціонування страхової компанії.

На рис. 3.1 показано взаємозв'язок ризиків і загроз у системі фінансово-економічної безпеки страхової компанії.

Рис. 3.1. Взаємозв'язок ризиків та загроз у системі управління фінансово-економічної безпеки ПрАТ «СГ «ТАС»

Джерело: [52]

Ризики та загрози відрізняються за змістом. У більшості випадків під загрозами фінансово-економічній безпеці страхової компанії розглядаються не тільки потенційні, а й реальні дії різних суб'єктів, що завдають шкоди державі. безпеки суб'єкта господарювання та призвести до шкоди або припинення діяльності цього суб'єкта.

Загроза втрати фінансово-економічної безпеки ПрАТ «СГ «ТАС», у свою чергу, являє собою реальну або потенційну можливість дестабілізуючого впливу різноманітних факторів на діяльність страхової організації, що призведе до погіршення її платоспроможності, фінансової стійкості та ефективності. Для прийняття обґрунтованих рішень керівникам ПрАТ «СГ «ТАС» важливо визначити ризики, виміряти їх, вибрати пріоритети та правильно оцінити, який

метод управління ризиками необхідно застосувати. Управління ризиками можна охарактеризувати як процес прийняття та реалізації рішень, що дозволяють зменшити фінансові наслідки несприятливих подій у діяльності ПрАТ «СГ «ТАС».

Тому для страхової компанії надзвичайно важлива ефективна організація управління ризиками, оскільки від цього залежить «виживання» страхової компанії та її клієнтів. Тому при підготовці та прийнятті фінансових рішень фінансовий менеджер страхової компанії повинен враховувати вищезазначені принципи та проводити регулярний аналіз показників, що характеризують стан страхової організації.

Відмінною рисою ризик-менеджменту страховика є необхідність управління не тільки власними ризиками, а й ризиками, прийнятими за договорами страхування. Тому керівництво страхової компанії має вирішити завдання виявлення можливих економічних ризиків та їх впливу на діяльність страховика, визначення принципів і процедур управління ризиками; оцінка фінансових втрат, пов'язаних з економічними та фінансовими ризиками; формування та впровадження програми управління ризиками; оцінка ефективності методів управління ризиками [38].

На рис. 3.2 представлено ризик-менеджмент у страхуванні.

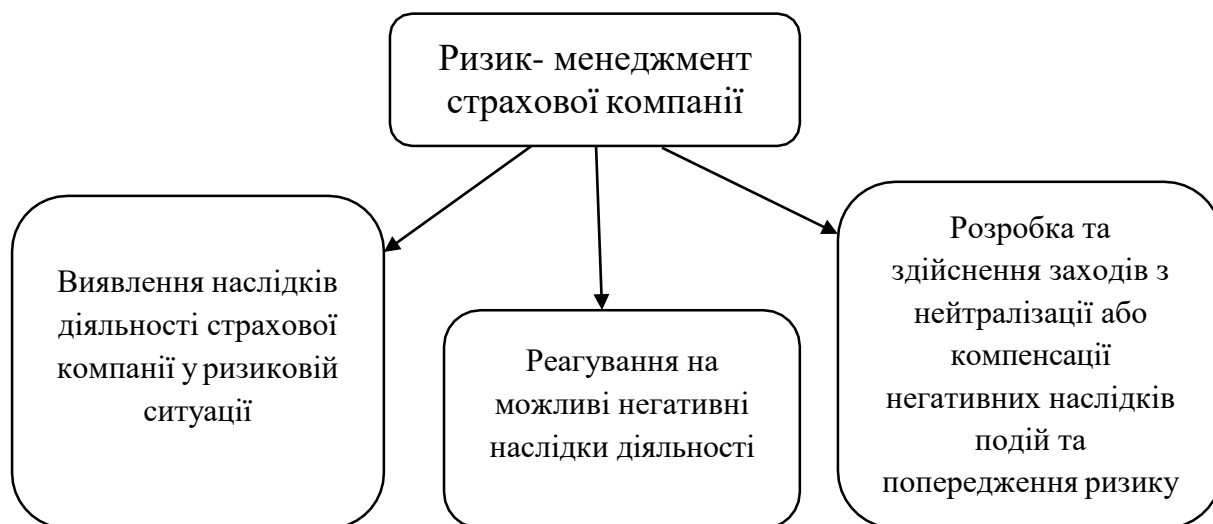

Рис.3.2. Положення ризик-менеджменту в страховій компанії

Джерело: [57]

Залежно від джерел ризику страховика процеси управління ризиками можна поділити на два напрямки [19]:

- 1) управління ризиками клієнтів з дотриманням таких вимог:
 - а) адекватність рівня страхового тарифу;
 - б) уважність, об'єктивність, неупередженість при укладенні договорів страхування;
 - в) збалансована політика перестраховування компанії.
- 2) власний ризик-менеджмент – цей напрямок діяльності вимагає участі всіх без винятку відділів і підрозділів страховика і полягає в аналізі та оцінці рівня ризику страховика, а також реалізації заходів щодо мінімізації ризику страховика. господарська діяльність компанії.

Для підвищення ефективності ризик-менеджменту страхової компанії ПрАТ «СГ «ТАС» на сучасному етапі доцільно вживати заходів, які стимулюють впровадження нових підходів в управлінні фінансовими ризиками, тобто не лише визначення, оцінювання та прогнозування діяльності компанії.

фінансові ризики, а також дослідження та впровадження заходів для мінімізації або оптимізації рівня ризику.

У системі управління ПрАТ «СГ «ТАС» використовуються традиційні інструменти менеджменту. Проте, експерти рекомендують використовувати нові підходи до управління фінансовими ризиками страхової компанії (табл. 3.1).

Порівняння традиційних та передових інструментів управління окремими фінансовими ризиками страхової компанії

Напрямок управління фінансовими ризиками	Традиційні інструменти управління фінансовими ризиками	Передові інструменти управління фінансовими ризиками	Переваги передових інструментів управління фінансовими ризиками
Диверсифікація інвестиційного портфеля	Розміщення інвестицій у різні види активів та географічних регіонів	Впровадження більш розширеної диверсифікації, зокрема альтернативних інвестицій, такі як криптовалюта та інвестиції в ринки, які розвиваються	Зменшення концентрації ризиків, підвищення потенційної доходності
Стратегія ризик-премія	Визначення внутрішніх лімітів рівня прийнятого ризику та розрахунок премії для страхових полісів відповідно до ризиків	Розробка складнішої стратегії ризик-премія, використовуючи передову аналітику та моделі для оцінки ризиків	Покращена точність ціноутворення, вища прибутковість та керованість ризиками
Активне управління портфелем	Портфель інвестицій пасивно відстежує індекси ринків	Упровадження активного управління портфелем, зокрема торгівля на ринках та використання алгоритмів для миттєвого реагування на ризики	Можливість заробляти на коливаннях ринку та зниження втрат
Збільшення капіталу	Регулярне поповнення капіталу страхової компанії	Залучення додаткового капіталу через емісію акцій або залучення додаткових фінансових інвестицій	Збільшення фінансової стійкості та здатності покрити великі збитки
Моніторинг та аналіз ризиків	Використання стандартних методів оцінки ризиків	Впровадження передових систем моніторингу, які використовують штучний інтелект та аналіз даних для виявлення ризиків у реальному часі	Здатність вчасно реагувати на зміни середовища та уникати потенційних криз

Джерело: [21]

У зв'язку зі стрімким розвитком науково-технічного прогресу в систему управління ПрАТ «СГ «ТАС» виникає необхідність впровадження інноваційних методів управління фінансовими ризиками.

У зв'язку з тим, що для забезпечення фінансової безпеки страхової компанії необхідно аналізувати велику кількість даних, ми рекомендуємо наступні сучасні технології для вдосконалення управління страховими ризиками ПрАТ «СГ «ТАС»: штучний інтелект, блокчейн, хмарні технології (рис. 3.3).

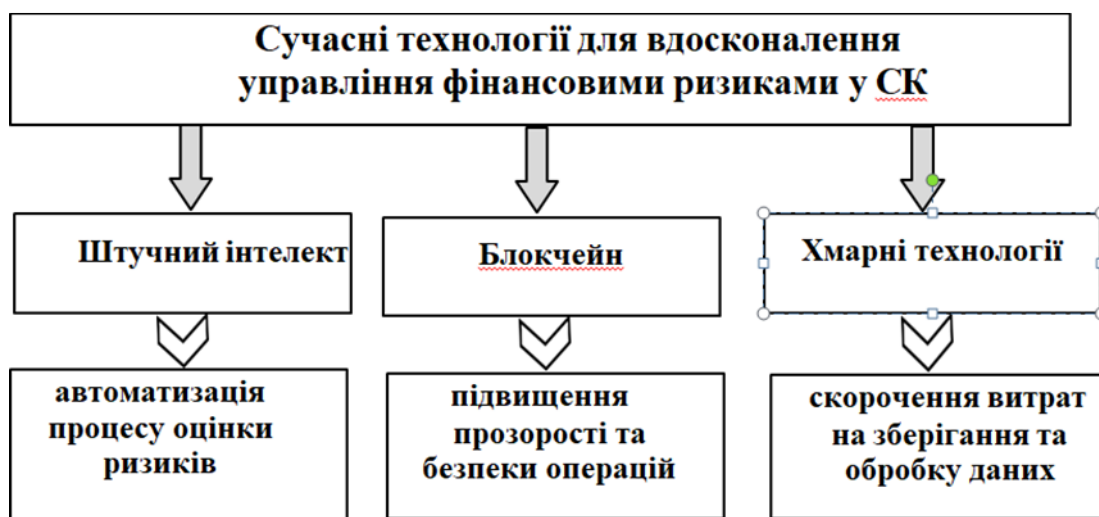

Рис. 3.3. Інноваційні технології управління фінансовими ризиками, рекомендовані ПрАТ «СГ «ТАС»

Джерело: [34]

Технології блокчейн дозволять зберігати дані про страхові договори для запобігання фінансовим шахрайствам та іншим злочинам.

Хмарне сховище дозволить вам заощадити на купівлі, управлінні та обслуговуванні власних сервісів.

Використання інноваційних підходів до аналізу різноманітних даних дозволить краще виявляти фінансові ризики та реагувати на них.

Штучний інтелект можна використовувати для покращення аналізу великих обсягів даних (про страхові договори, фінансові ринки, надзвичайні ситуації), дозволяючи швидше та точніше оцінювати фінансові ризики.

Для підвищення рівня управління фінансовою безпекою ПрАТ «СГ «ТАС» необхідно здійснювати такі заходи:

- впровадження сучасних інформаційних та цифрових технологій у систему управління фінансовими ризиками;

- застосування гнучкого ціноутворення та перегляд тарифної політики у зв'язку зі зниженням платоспроможності клієнтів:

- запровадження страхових «канікулів» та надання можливості розтермінування страхових виплат;

- проведення маркетингових досліджень та вдосконалення існуючих та розробка нових страхових продуктів (наприклад, пов'язаних з кіберризиками та військовими ризиками) для задоволення поточних потреб юридичних та фізичних осіб та підтримки досягнутого рівня прибутковості та рентабельності;

- розробка ефективної маркетингової політики просування на основі сучасних маркетингових інструментів;

- проведення інформаційної кампанії з популяризації страхування в рамках маркетингової комунікаційної політики;

- зміцнення позитивної репутації бренду через розвиток соціальної відповідальності в умовах воєнного часу.

Таким чином, стратегічний та інноваційний напрямок управління фінансовою безпекою ПрАТ «СГ «ТАС» дозволить зберегти її досягнутий рівень в умовах війни, економічного занепаду та недостатньо розвинутого страхового ринку України.

3.2. Напрями удосконалення управління фінансовою безпекою страхової компанії

Високорозвинутий страховий ринок є рушійним фактором забезпечення надійності фінансової системи держави, її стабільності та безпеки, а зниження його активності та ефективності призводить до дестабілізації економіки та зниження фінансової безпеки держави. Виходячи з цього, в умовах воєнного стану доцільно систематизувати заходи та заходи щодо підтримки розвитку страхового ринку, що сприятиме виникненню позитивного економічного ефекту та забезпечить підвищення фінансової безпеки як окремих сегментів,

зокрема страховий сектор, і держава в цілому. Необхідність таких заходів в умовах воєнного стану зумовлена надзвичайно важливою роллю страхового ринку в забезпеченні стабільності економічної системи, особливо у разі його значного ослаблення та пов'язаного з цим входження у кризову фазу з військовими конфліктами.

Крім того, позитивно вплинути на темпи та якість розвитку страхового ринку можуть такі чинники, як збільшення частки внутрішнього перестраховування, що в свою чергу вплине на рівень фінансової безпеки України; стимулювання досягнення страховиками рівня провідних іноземних компаній за платоспроможністю, фінансовою стійкістю та ліквідністю; проведення якісного та постійного моніторингу страхової діяльності; забезпечення дотримання стандартів звітності, відкритості та доступності інформації на ринку; удосконалення податкового, антимонопольного, кримінального та цивільного законодавства у сфері страхування; мінімізація зловживань і шахрайства, зниження рівня корупції; підвищення конкуренції; налагодження взаємодії страхової галузі, держави та суспільства; створення умов для всебічного та всебічного розвитку страхових компаній, для інноваційного прориву страхового ринку України у світовий страховий простір [14].

На рис. 3.4 представлено основні заходи підвищення рівня фінансової безпеки страхового ринку України.

Рис. 3.4. Заходи підвищення рівня фінансової безпеки страхового ринку України

Джерело: [55]

Загалом розвиток страхового ринку України та його інтеграційні процеси залежать від низки факторів, найважливішими з яких є фінансове благополуччя фізичних та юридичних осіб – потенційних клієнтів; надійність страхових компаній; здатність застосовувати найсучасніші методи управління та впроваджувати сучасні високотехнологічні продукти; рівень зацікавленості держави у розвитку страхового ринку та перетворенні його на сучасний прибутковий сегмент національної економіки; формування ефективних і практичних моделей регулювання страхових відносин тощо [23]. Перелічені вище заходи також сприятимуть покращенню показників, які безпосередньо характеризують рівень фінансової безпеки страхового ринку України,

наближенню їх до оптимальних значень і, відповідно, стимулюватимуть підвищення загального рівня фінансової безпеки страхового ринку України. держава.

Крім того, існує низка факторів, які прямо та опосередковано впливають на страховий ринок та його фінансову безпеку як складову фінансової безпеки держави в цілому. Відповідно, реалізація заходів щодо сприяння підвищенню фінансової безпеки України матиме вплив на безпеку страхового ринку. Шляхи досягнення цілей зміцнення економічної і фінансової безпеки держави та способи їх реалізації визначено у Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року (рис. 3.5) [45].

Рис. 3.5. Основні завдання з підвищення рівня фінансової безпеки України

Джерело: [45]

Виконання всіх визначених завдань у сфері забезпечення фінансової безпеки як основної складової економічної безпеки сприятиме досягненню цілей та реалізації пріоритетів національних інтересів у сфері забезпечення економічної безпеки держави [53].

З точки зору сприяння розвитку страхового ринку як рушійного чинника розвитку економічної системи України основними заходами мають бути: підвищення капіталізації, ліквідності та фінансової стійкості страховиків; диверсифікація та розширення переліку страхових продуктів; посилення конкуренції на страховому ринку; забезпечення високих стандартів захисту прав споживачів страхових послуг та страхувальників; забезпечення прозорості страхового ринку та підвищення його привабливості для клієнтів та інвесторів.

За результатами аналізу результатів господарської діяльності ПрАТ «СГ «ТАС» можна зробити висновок, що страхова компанія реалізує стратегію обмеженого зростання (основні показники діяльності зростають, але низькими темпами) та характеризуються достатньою фінансовою забезпеченістю.

Ця стратегія відповідає стану зовнішнього середовища страхової компанії та стану страхового ринку України, який станом на 2023 рік демонструє тенденцію до відновлення.

Для підтримки розвитку компанії вважаємо за необхідне впровадження стратегічного управління фінансовою безпекою компанії з метою своєчасного виявлення та нейтралізації загроз страховій діяльності.

Сучасні особливості функціонування, а також складна економічна та політична ситуація в державі зумовлюють зростання ролі фінансової безпеки страхових організацій.

Однією з основних проблем управління фінансовою безпекою страхових організацій є відсутність концептуальних засад побудови та функціонування механізму управління їхньою фінансовою безпекою, який би дозволяв ефективно протидіяти загрозам, використовувати наявний потенціал і загалом підтримання стану фінансової безпеки.

Механізм управління фінансовою безпекою страхової організації є однією з найважливіших підсистем загальної системи управління страховою діяльністю, яка включає сукупність економічних методів, принципів, функцій, завдань, важелів та інструментів впливу на стан і розвиток правової системи. сутність. Елементи механізму мають складну, багаторівневу та ієрархічну організацію, яка проявляється у вигляді певних підсистем: підсистеми управлінської діяльності, підсистеми цілей і завдань, функціональної структури та організаційної структури тощо [18].

Під стратегічним управлінням фінансовою безпекою страхової компанії пропонуємо розуміти комплекс функцій осіб, відповідальних за стан фінансово-економічної безпеки, спрямованих на забезпечення фінансово-економічної безпеки в довгостроковій перспективі шляхом розробки та впровадження превентивних заходів. заходи, спрямовані на протидію загрозам ресурсам підприємства та реалізації його фінансово-економічних інтересів, а також мінімізацію наслідків їх негативного впливу через систему заходів своєчасного реагування на можливості їх прояву на основі регулярні прогнози рівня фінансово-економічної безпеки [8].

Основними цілями стратегічного управління фінансовою безпекою ПрАТ «СГ «ТАС» повинні бути:

- підвищення прибутковості та ліквідності цінних паперів в активах;
- збалансований страховий портфель;
- підвищення ефективності розміщення коштів у формі страхових резервів.

Важелями впливу на рівень фінансової безпеки страхової компанії можуть бути:

- збільшення власного капіталу та фінансової самостійності (незалежності), що забезпечує виконання страхових виплат навіть за відсутності страхових премій та доходів від інвестицій, необхідних для виконання поточних та майбутніх зобов'язань;

- створення страхових резервів, що дозволяють розподілити відповідальність за ризики залежно від виду та тривалості страхових послуг;
- збалансованість страхового портфеля: досягнення оптимального співвідношення між різними сферами страхування та рівнями ризику об'єктів щодо діючих та нових договорів страхування;
- встановлення оптимальних страхових тарифів для забезпечення балансу між отриманими преміями, майбутніми платежами та витратами;
- розробка та реалізація ефективної інвестиційної стратегії для мобілізації додаткового доходу та компенсації можливих збитків від страхової діяльності;
- використання механізму перестраховування для передачі частини ризиків страховикам і зниження власної відповідальності.

Досягнення цілей стратегічного управління фінансовою безпекою ПрАТ «СГ «ТАС» можливе лише за умови системного аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища страхової компанії з метою виявлення загроз та розробки превентивних заходів щодо запобігання їх реалізації. Пропонуємо дослідити зовнішнє та внутрішнє середовище ПрАТ «СГ «ТАС» методом SWOT-аналізу (табл. 3.2).

**SWOT-аналіз в системі управління фінансовою безпекою
ПрАТ» СГ «ТАС»**

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Лідерські позиції на ринку 2. Прибутковість діяльності 3. Велика клієнтська база 4. Розгалужена мережа представництв 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатня маркетингова активність 2. Недостатньо диверсифікований страховий портфель 3. Консервативний підхід до управління фінансовими ризиками
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розширення сфери обов'язкового страхування 2. Виникнення попиту на нові страхові продукти, зумовлені війною 3. Банкрутство та вихід з ринку компаній-конкурентів 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Скорочення попиту на страхові послуги внаслідок зниження рівня доброту населення 2. Шахрайства з боку клієнтів 3. Знецінення національної валюти та високий рівень інфляції 4. Втрати майна внаслідок бойових дій 5. Дефіцит кваліфікованих кадрів внаслідок міграції населення за кордон

Джерело: [34]

Як видно з табл. 3.5, зовнішнє середовище ПрАТ «СГ «ТАС» характеризується як можливостями, так і загрозами. Використовувати можливості розвитку можна лише запобігши реалізації загроз.

Враховуючи результати SWOT-аналізу, ПрАТ «СГ «ТАС» рекомендує дотримуватися стратегії збереження досягнутого рівня фінансової безпеки.

Проаналізувавши методи та засоби механізму управління фінансовою безпекою підприємства, враховуючи завдання, які стоять перед системою фінансової безпеки, можна запропонувати комплекс заходів щодо підвищення її ефективності. Удосконалення механізму управління фінансовою безпекою страхової компанії найбільш ефективно можна здійснити в три етапи (рис. 3.6).

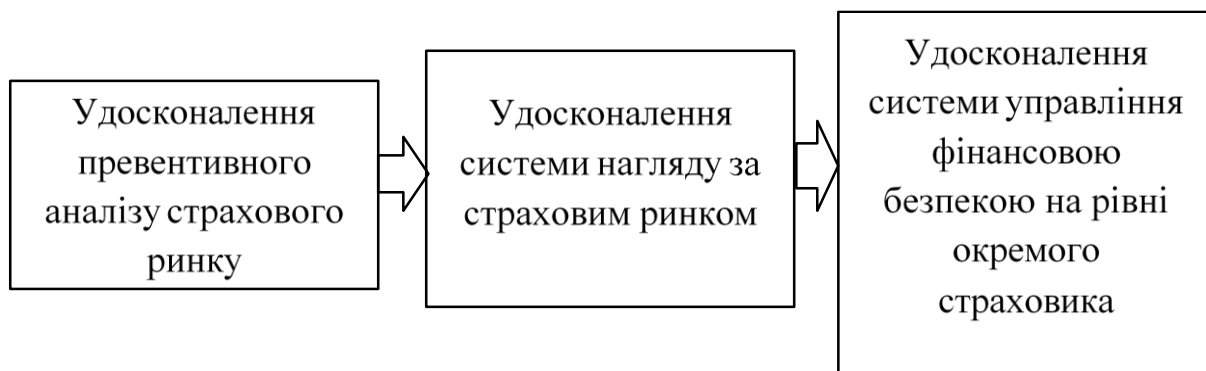

Рис. 3.6. Етапи удосконалення системи управління фінансовою безпекою страхової компанії

Джерело: [39]

Оскільки основним фактором, що впливає на рентабельність страхової діяльності, є витрати на утримання бізнесу, а не сума виплат, пріоритетним напрямком фінансового менеджменту має стати вдосконалення політики управління витратами [9].

Враховуючи високе покриття страхових резервів власним капіталом, доцільно переглянути політику перестраховування ПрАТ «СГ «ТАС» для забезпечення оптимального розподілу відповідальності між страховиком і перестраховиком.

Для підвищення ефективності страхової діяльності ПрАТ «СГ «ТАС» необхідно розробити нові підходи та інструменти для прийняття обґрунтованих рішень щодо управління активами, формування інвестиційного портфеля та збільшення частки страхових резервів у джерелах фінансування активів.

Для запобігання загрозам фінансовій безпеці ПрАТ «СГ «ТАС» важливо визначити низку завдань, які потребують першочергового вирішення, зокрема [22]:

- забезпечення та постійне підтримання високого рівня кваліфікації працівників;

- забезпечення розвитку технічних і технологічних можливостей і потужностей підприємства для досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності;

- досягнення високої ефективності управління підприємством;

- забезпечення фінансової стійкості та економічного зростання підприємства.

Вивчивши методи та інструменти механізму управління фінансовою безпекою страхової компанії та враховуючи виклики, які стоять перед системою управління фінансовою безпекою ПрАТ «СГ «ТАС», визначено шляхи підвищення її ефективності (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Шляхи вдосконалення механізму управління фінансовою безпекою ПрАТ «СГ «ТАС»

Методи	Інструменти	Заходи
Інституційно-правові	Створення відділу економічної безпеки та його імплементація в організаційну структуру управління підприємством	– запровадження моніторингу рівня економічної безпеки та її складових; – прогнозування ризиків та розробка заходів з їх нейтралізації; – коригування планових показників діяльності; – розробка системи правил та режимів безпеки.
	Виділення сектора економічної безпеки в межах юридичного відділу	– створення інструкцій про матеріальну відповідальність та захист комерційної таємниці; – моніторинг законодавства та захист підприємства від дій і рішень органів державного управління; – управління інституційними характеристиками безпеки в межах юридичних відносин; – реєстрація документів, прав власності.
Інформаційні	Створення механізму оперативного реагування на загрози інформаційній безпеці	– аналіз, облік комерційної інформації; – створення надійної системи захисту інформації та каналів її проходження; – використання сучасних технологій захисту інформації (систем кодування і шифрування)
Організаційно-технологічні	Підвищення ефективності управління безпекою	– впровадження на підприємстві міжнародних систем управління якістю.

Економічні	Підвищення економічної ефективності використання ресурсів підприємства	– реалізація заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання господарських ресурсів; – оцінка рівня сучасності та продуктивності матеріально - технічної бази; – підвищення рентабельності активів та конкурентоспроможності підприємства.
	Створення передумов розвитку підприємства	– фінансування заходів із прогнозування розвитку ринкової кон'юнктури;
	Забезпечення доступу до ресурсів та ринків	– інституціонального регламентування фінансово-господарської діяльності та ресурсного забезпечення.
Адміністративні	Встановлення фізичного захисту та автоматизованих систем безпеки	введення режимів входу/виходу персоналу та відвідувачів; створення перешкод для доступу до охоронного майна.
Соціально-психологічні	Підвищення рівня мотивації персоналу в системі безпеки підприємства	–реалізація заходів матеріального стимулювання; –створення ефективної системи морального заохочення працівників; –створення атмосфери корпоративного духу.

Джерело: [30]

Керівництво страхової компанії має вивчити причини та наслідки попередніх негативних явищ в економіці та на основі опрацьованої інформації розробити коротко- та довгострокові стратегії антикризових заходів. Зміцнення фінансової безпеки підприємства може бути досягнуто шляхом застосування трьох видів фінансової стабілізації (рис. 3.5).

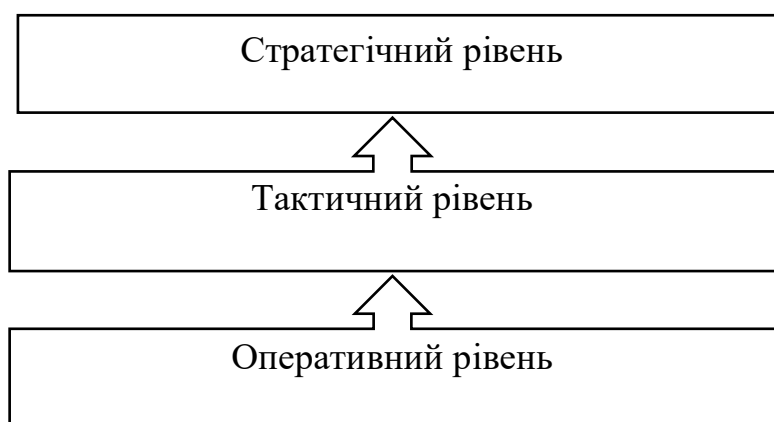

Рис. 3.5. Механізм фінансової стабілізації діяльності страхової компанії

Діючий механізм можна розглядати як захисну реакцію страхової організації, яка передбачає різке скорочення витрат (постійних і змінних), зниження цін і звільнення працівників. Основними заходами є:

- усунення неплатоспроможності страхової компанії;
- відновлення фінансової безпеки страхової організації;
- зміна фінансової стратегії для прискорення економічного зростання;
- збільшення позитивного грошового потоку;
- зменшення споживання інвестиційних коштів страхової організації в поточному періоді.

Тактичний механізм – це перехід між оборонною та наступальною стратегіями страхової організації. Наступальна стратегія відображається лише в стратегічному механізмі, який штовхає компанію до агресивних дій (ціни, витрати, зміна або пошук нових ринків збуту, вакансій). Ліквідувати стратегічні неузгодженості можна за допомогою таких заходів, як коригування або заміна цілей, здійснення диверсифікації, створення нових організаційних форм господарювання та ін. Для цього необхідно чітко уявити собі можливості страхової організації, визначити напрямки зміцнення фінансової стійкості, обґрунтувати перспективні цілі та шляхи їх досягнення.

Фінансова стабілізація в умовах кризи включає кілька етапів [45]:

1. Відновлення платоспроможності страховика шляхом здійснення комплексу невідкладних фінансових заходів та виявлення причин неплатоспроможності.

2. Відновлення фінансової стабільності до безпечного рівня та розробка шляхів її зміцнення шляхом застосування тактичних механізмів фінансової стабілізації.

3. Зміна фінансової стратегії для прискорення економічного зростання.

Найбільшу увагу в системі заходів щодо фінансової стабілізації в кризовій ситуації необхідно приділити етапу відновлення та зміцнення рівня фінансової стійкості ПрАТ «СГ «ТАС», що є запорукою усунення банкрутства та фундаментальною основою фінансова стратегія, спрямована на прискорення

економічного зростання. У загальному вигляді стратегічне управління фінансовою стійкістю – це діяльність, яка полягає у виборі обсягу і форми заходів для досягнення довгострокових цілей страхової організації в умовах зовнішнього середовища, що постійно змінюються.

Іншими важливими факторами покращення фінансового стану та фінансової безпеки ПрАТ «СГ «ТАС» є:

- впровадження зарубіжного досвіду організації страхування та ефективного функціонування страхового ринку, оскільки страхові компанії розвинених країн точно знають сильні та слабкі сторони своїх клієнтів, мають певний досвід ринкових змін і змушені постійно оцінювати ризики, прогнозувати страхування. заходів, розробити рекомендації щодо підвищення ефективності роботи страховиків та страхувальників, а також виконання страхових зобов'язань за укладеними договорами;

- розвиток і розширення всіх видів страхування завдяки впровадженню європейських і світових технологій;

- впровадження страхових продуктів у прямій залежності від потреб ринку;

- максимальне охоплення ринку, комплексна турбота про потреби клієнтів, лідерство у зниженні страхових премій;

- створення розгалуженої мережі індивідуальних послуг, пошук і розвиток нових видів страхування;

- зміцнення та вдосконалення організаційно-територіальної мережі;

- зміцнення матеріально-технічної бази, комплексна комп'ютеризація, створення локальної мережі зв'язку.

Отже, для успішного управління фінансово-економічною безпекою ПрАТ «СГ «ТАС» необхідна ефективна система фінансового менеджменту, здатна забезпечити компроміс між інтересами розвитку компанії та наявністю достатнього запасу ліквідності та забезпечення платоспроможність. При цьому основними стратегічними завданнями підприємства повинні бути: максимізація прибутку; оптимізація структури капіталу та забезпечення фінансової стійкості;

забезпечення інвестиційної привабливості; покращення конкурентних позицій підприємства на ринку.

Висновки до розділу 3

Проведене дослідження свідчить про необхідність трансформації ключових складових механізму управління фінансово-економічною безпекою ПрАТ «СГ «ТАС» з урахуванням ризик-орієнтованого підходу до регулювання страхової сфери. Запропоновані заходи щодо покращення фінансового стану сприятимуть підвищенню рентабельності та ефективності діяльності підприємства, а також покращенню його фінансових показників. Для успішного управління фінансово-економічною безпекою підприємства рекомендується запровадити ефективну систему управління фінансами, яка забезпечує баланс між інтересами розвитку, наявністю грошових ресурсів та платоспроможністю. Стратегічні цілі включають максимізацію прибутку, оптимізацію структури капіталу, фінансову стабільність, інвестиційну привабливість та посилення конкурентоспроможності на ринку.

Для успішного управління фінансово-економічною безпекою ПрАТ «СГ «ТАС» необхідна ефективна система фінансового менеджменту, здатна забезпечити компроміс між інтересами розвитку компанії та наявністю достатнього запасу ліквідності та забезпечення платоспроможність. При цьому основними стратегічними завданнями підприємства повинні бути: максимізація прибутку; оптимізація структури капіталу та забезпечення фінансової стійкості; забезпечення інвестиційної привабливості; покращення конкурентних позицій підприємства на ринку.

ВИСНОВКИ

Фінансова безпека страхової компанії – це забезпечення фінансовими ресурсами, необхідними для виконання страховиком своїх зобов'язань, а також для задоволення потреб власників і працівників. Основними його характеристиками є: збалансоване та стійке фінансове становище; ефективна діяльність суб'єкта господарювання; нейтралізація кризи та запобігання банкрутству.

Систему управління фінансовою безпекою доцільно розглядати як сукупність таких основних компонентів: організаційна структура; суб'єкти управління (управлінський персонал); адміністративний механізм; суб'єкт господарювання; функції управління; процес управління.

Специфіка діяльності страхової компанії визначається характерними ознаками об'єктів управління фінансовою безпекою, а саме: страховий тариф, страхові резерви, власні кошти, страховий портфель, перестраховання, інвестиційна діяльність, кінцевий фінансовий результат.

Механізм забезпечення фінансової безпеки страхової компанії повинен включати наступні елементи: суб'єкт і суб'єкт господарювання; фінансові інтереси страховика; функції, принципи та методи управління; інструменти управління фінансовою безпекою; критерії оцінки рівня фінансової безпеки; техніка та технологія управління.

Виділяють три основні підходи до оцінки фінансової безпеки страхової компанії: підходи, що ґрунтуються на оцінці рівня фінансової безпеки як складової економічної безпеки; підходи, засновані на оцінці рівня фінансової безпеки на основі визначення загального стану фінансової діяльності страхової компанії; підходи, засновані на визначенні інтегрального показника фінансової безпеки страхової компанії.

У роботі представлено методичний підхід до оцінки та забезпечення економічної безпеки страховиків з використанням комплексу економічних показників для проведення комплексної двоетапної діагностики.

Запропонований підхід базується на показниках фінансового стану та показниках фінансової безпеки, а також враховує вимоги уповноважених органів щодо цих показників.

Таким чином, забезпечення фінансової безпеки є одним із головних чинників реалізації фінансових інтересів страховиків, дозволяє прогнозувати виникнення або нейтралізувати дію загроз внутрішнього та зовнішнього характеру, а також є необхідною умовою ефективного функціонування страхових компаній. на ринку страхових послуг.

Вивчаючи сучасний стан страхового ринку України в умовах воєнного часу, ми дійшли висновку, що фінансова стабільність страхового ринку, зокрема страхових компаній, має велике значення для економіки країни. Сучасні умови страхового ринку характеризуються такими негативними явищами: військова агресія російської федерації проти України, обмеженість ресурсів, вплив капіталу, накопичення ризиків. Пріоритетними напрямками забезпечення фінансової безпеки страховиків під час воєнного стану в Україні є: дотримання страховиками вимог щодо належного та своєчасного оприлюднення інформації про свій фінансовий стан, дотримання страховиками обов'язкових фінансових нормативів/провадження ризикової діяльності тощо.

Проведено комплексну оцінку діяльності ПрАТ «СГ «ТАС» за 2021-2023 роки та розрахунок рівня фінансово-економічної безпеки. Страхові компанії – це специфічні суб'єкти господарювання, які, крім власних інтересів, представляють також майнові інтереси страхувальників (фізичних та юридичних осіб).

Проаналізувавши отримані результати розрахунку рівня фінансово-економічної безпеки страхової компанії за досліджуваний період, ми дійшли висновку, що компанія перебуває в задовільному фінансовому становищі.

Основними складовими механізму управління фінансово-економічною безпекою ПрАТ «СГ «ТАС», за допомогою яких у кінцевому результаті здійснюється управлінський вплив, є суб'єкти управління, принципи

управління, управлінські взаємовідносини, технічні засоби управління, процес управління, методи управління, функції, зовнішнє середовище.

Проведене дослідження свідчить про необхідність трансформації ключових складових механізму управління фінансово-економічною безпекою ПрАТ «СГ «ТАС» з урахуванням ризик-орієнтованого підходу до регулювання страхової сфери. Запропоновані заходи щодо покращення фінансового стану сприятимуть підвищенню рентабельності та ефективності діяльності підприємства, а також покращенню його фінансових показників. Для успішного управління фінансово-економічною безпекою підприємства рекомендується запровадити ефективну систему управління фінансами, яка забезпечує баланс між інтересами розвитку, наявністю грошових ресурсів та платоспроможністю. Стратегічні цілі включають максимізацію прибутку, оптимізацію структури капіталу, фінансову стабільність, інвестиційну привабливість та посилення конкурентоспроможності на ринку.

Для успішного управління фінансово-економічною безпекою ПрАТ «СГ «ТАС» необхідна ефективна система фінансового менеджменту, здатна забезпечити компроміс між інтересами розвитку компанії та наявністю достатнього запасу ліквідності та забезпечення платоспроможність. При цьому основними стратегічними завданнями підприємства повинні бути: максимізація прибутку; оптимізація структури капіталу та забезпечення фінансової стійкості; забезпечення інвестиційної привабливості; покращення конкурентних позицій підприємства на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аберніхіна І. Г., Сокиринська І. Г. Комплексний підхід до виокремлення і систематизації ризиків діяльності страхових організацій. *Економічний простір*. 2016. № 109. С. 121–134.
2. Адонін С. В., Шиманська Д. О. Управління фінансовою стійкістю суб'єкта підприємницької діяльності. *Ефективна економіка*. 2022. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=10051>.
3. Алескерова Ю. В., Салькова І. Ю., Федоришина Л. І. Страховий менеджмент: підручник. Вінниця: ВНАУ, 2019. 294 с.
4. Ачкасова С.А., Клімчук О.В. Теоретичні аспекти визначення сутності фінансової безпеки страхової компанії. *Молодий вчений*. 2016. № 5 (32). С. 4-8.
5. Бовсуновська Г. С. Удосконалення методичного забезпечення визначення рівня фінансової безпеки страхового ринку. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 3. С. 318-327
6. Братюк В. П., Байса К. Ю. Особливості процесу управління ризиками, прийнятими на страхування. *Економічний аналіз*. 2014. Том 17. № 1. С. 112–119.
7. Вдовенко Л. О. Фінансова безпека страхових компаній в умовах нестабільного ринкового середовища функціонування. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. № 37. С. 73-79.
8. Вовчак О. Д. Надієвець Л. М. Діяльність страхових компаній як фінансових посередників: світовий досвід та можливості для України. *Облік і фінанси*. 2015. № 3 (69). С. 70–74.
9. Войтович Л.М. Управління безпекою страхових та перестрахових компаній в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2014. Вип. 8(1). С. 160-163.
10. Гладчук О. Фінансова безпека українських страхових компаній у сучасних реаліях. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-40>

11. Гончаренко А.С., Зачосова Н.В., Коваль О.В. Стратегічні аспекти забезпечення фінансово-економічної безпеки страхових компаній у контексті розвитку конкурентоспроможного ринку страхових послуг. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. 2020. Серія Економічні науки. № 2. С. 160–168.

12. Гриценко К. Г. Комплексна оцінка рівня фінансової безпеки страхової компанії. *Моделювання та інформаційні технології в економіці*. Черкаси: Брама Україна, 2014. С. 407–418.

13. Директива 2009/138/ЄС Solvency II Європейського Парламенту і Ради від 25 листопада 2009 р. URL: http://ufu.org.ua/files/zakon/EU/Solvency%20II_ukr.doc.

14. Єрмошенко А.М. Механізм забезпечення фінансової безпеки страхових організацій: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / ДВНЗ «УАБС НБУ». Суми, 2012. 457 с.

15. Журавка О. С. Бочкарева Т. О. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2015. № 6/1. С. 57.

16. Журавка О.С., Діденко І.В., Колесник А.І. Фактори впливу на фінансову безпеку страхових компаній. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 5/5. С. 15-20.

17. Журавльова О. Особливості впливу факторів на фінансову стійкість страхової компанії. *Ринок цінних паперів України*. 2013. №1–2. С. 39–43.

18. Заволока Л. О., Сіліна І. С., Колесник Є. О. Методи управління фінансовими ризиками страхової компанії. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 2(13). С. 278–282.

19. Закон України «Про страхування» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

20. Кравченко В. О. Розвиток методів аналізу платоспроможності страховика як складової фінансової безпеки страхової компанії. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2013. № 1 (21). С. 85–89.

21. Кривенцова А. М., Павловська О. В. Оцінювання фінансової стійкості страхових компаній – зарубіжний досвід для України. *Європейські перспективи*. 2016. № 2. С. 138–147.

22. Кудак В. М. SWOT-аналіз, як інструмент забезпечення економічної безпеки страхових компаній. *Вчені записки університету "КРОК". Серія: Економіка*. 2014. Вип. 35. С. 122-128.

23. Левковець Н. П., Бабич Л. М., Теслюк Н. П., Наконечна С. А., Гуцалюк О. І. Фінансова безпека страхових компаній в умовах інституційних змін. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. URL: <http://www.economy.наука.com.ua/?op=1&z=9155>.

24. Лубкей Н. П. Систематизація фінансових ризиків страхових компаній та особливості управління ними в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 862–866.

25. Маренич А. І., Мехеда Н. Г. Особливості оцінки фінансової складової економічної безпеки страхових компаній. *Вісник Університету банківської справи НБУ*. 2012. №3(15). С. 38-43.

26. Матвійчук Л. О. Концептуальні аспекти фінансової безпеки страхових компаній. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2013. Т. 18, Вип. 2(1). С. 30-32.

27. Мельничук І.І., Ляшук О.І. Механізм управління фінансовою стійкістю страхової компанії: теоретичний аспект. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск № 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1817/1753>

28. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затв. наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277. URL: <http://www.me.gov.ua>.

29. Нагайчук Н. Г. Інструментарій управління фінансовою безпекою страховиків. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2014. № 2 (20). С. 195–198.

30. Ненно І., Зубаль А. Економічна сутність фінансової безпеки страхових компаній. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2012. № 4 (9). С. 260–263.

31. Нужнов Є. В. Актуальні питання фінансової безпеки в сфері страхування. *Європейські перспективи*. 2012. № 4, ч.2, С. 223–228.

32. Омельчук Л.В. Сутнісні характеристики економічної безпеки страхової компанії з позиції теорії безпекознавства. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6621>.

33. Осадець С. С., Мурашко О. В., Фурман В. М. та ін.; за ред. С. С. Осадця. *Страховий менеджмент: підручник*. Київ: КНЕУ, 2016. 333 с.

34. Офіційний сайт АТ «СГ «ТАС». URL: <https://sgtas.com.ua/>

35. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

36. Папка О. С. Механізм функціонування системи фінансової безпеки страхових компаній. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.8. С. 292 – 297.

37. Папка О. С. Теоретичні аспекти фінансової безпеки страхових корпорацій. *Проблеми розвитку підприємництва: наукові записки*. 2011. № 3 (36). С. 109–112.

38. Папка О. С. Теоретичні аспекти формування стратегії фінансової безпеки страхових корпорацій. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 3, Т. 3. С. 161–164.

39. Плиса В. Й. *Страховання: Підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене*. К: Каравела, 2019. 512 с.

40. Пономарьова О. Б., Перетяцько А. В., Дегтярьова С. С. Аналіз конкурентоспроможності страхових компаній України. *Молодий вчений*. 2016. №12. С. 843-846.

41. Приказюк Н.В. Страховання як механізм фінансування ризиків та інструмент страхового захисту держави. *Теоретичні та прикладні питання економіки: зб. наук. праць*. 2015. Вип. 1 (28, т. 2). С. 236-247.

42. Ревак І. О., Омельчук Л. В. Структура та функціональне призначення механізму управління економічною безпекою страхових компаній. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна*. 2017. Вип. 1. С. 128-137.

43. Рубан О. О. Фінансова безпека страхової компанії як інтегральна характеристика фінансового стану. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць*. 2011. Вип. 33. С. 330–337.

44. Рудь І.Ю., Мальцева А.С. Аналіз та оцінка фінансового стану страхової компанії. *Інфраструктура ринку*. 2021. Випуск 54. С. 229–233.

45. Ситник Н.С., Кравцова О.В. Оцінка фінансової безпеки страхового ринку в сучасних умовах. *Бізнес Інформ*. 2019. № 10. С. 219–225.

46. Ситник, Н., Тишковець, М. Фінансово-економічна безпека страхової компанії та її забезпечення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-7>.

47. Сич О. А., Павлюк Х. П. Оцінка фінансової стійкості страхової компанії. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/101.pdf>.

48. Страхування: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К. : Знання, 2008. 1019 с.

49. Тарасенко Д. Л., Тарасенко О. Ю., Мироненко С. П. Аналіз страхового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/40>

50. Ткаченко Н. В. Роль стійкості регіональної мережі та ділової репутації у забезпеченні фінансової безпеки страхової компанії. *Науковий вісник Львівського національного державного університету внутрішніх справ. Серія: економічна*. 2017. № 1. С. 155–163.

51. Фурман В. М., Зачосова Н. В. Сучасні загрози економічній безпеці вітчизняних фінансових установ (на прикладі банківських установ і страхових компаній). *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 16. С. 7-11.

52. Фурман В. М., Зачосова Н. В. Особливості управління економічною безпекою сучасних страхових компаній як одного із видів фінансових установ. *Агросвіт*. 2015. № 15. С. 20-25.

53. Хаванова М. С. Види фінансової стратегії підприємства. *Вчені записки університету «КРОК». Серія: Економіка*. 2013. Вип. 33. С. 223–228.

54. Черкаський І. Б., Ремньова Л. М., Лебединська Л. Д. Управління ризиками діяльності страхових компаній в контексті економічної безпеки. *Науковий вісник ЧДІЕУ*. 2013 № 4 (20). С. 16-23.

55. Шишпанова Н. О. Страховий менеджмент: опорний конспект лекцій. Миколаїв, 2017. 169 с.

56. Юдіна С. В., Григор'єва Н. М., Чуприна О. Г. Механізм забезпечення фінансової безпеки страхової компанії. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск № 17. С. 627–633.

57. Яворська Т. В. Концептуальні положення гарантування безпеки страхових компаній в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 668–673.

Додатки